

Gholamreza Kordestani (Ph.D.)¹

Hossein Rajabdorri (Ph.D.)^{2*}

Gholamreza Kordestani (Ph.D.), Accounting Professor, Imam Khomeini International University, Qazvin, Iran. Kordestani@soc.ikiu.ac.ir
2. Hossein Rajabdorri (Ph.D.), Accounting Postdoctoral Researcher, Imam Khomeini International University, Qazvin, Iran (Corresponding author)
Hosrado@gmail.com

Challenges of the Peer Review Process and Publication of Articles in Accounting and Finance Journals

Abstract

Purpose: The peer review system serves as the paramount gatekeeper of scholarly communication, fundamentally safeguarding the quality, validity, and scientific credibility of published research. Within the crucial and highly sensitive fields of Accounting and Finance, where academic outputs directly inform educational curricula, shape organizational policy-making, and guide critical corporate decision-making, the reliability and ethical integrity of the peer review process are particularly significant. Despite this indispensable role, the system globally, and specifically within domestic Iranian journals, has been subject to persistent and escalating criticism from the academic community. Common complaints frequently relate to issues of excessive temporal delays in the review cycle, feedback that is often insufficiently constructive or inconsistent, a demonstrable lack of transparency throughout the process, and notable breakdowns in communication between journal editorial offices and contributing authors. These systemic shortcomings not only impede the timely dissemination of new scientific knowledge but also pose a considerable risk of eroding researchers' confidence in the national scholarly publishing ecosystem. The primary objective of the present study was, therefore, to systematically identify, categorize, and empirically prioritize the central operational and systemic challenges experienced by scholars in the peer review and article publication process across Iranian academic journals of accounting and finance. By grounding its analysis in the direct experiences of 185 researchers, the study aims to illuminate specific systemic weaknesses and establish an empirical foundation for targeted policy and procedural reforms.

Methodology: This research adopted a comprehensive mixed-methods design with sequential qualitative and quantitative phases. The qualitative phase involved the content analysis of twenty-five documents (including articles, regulations, and reports), which led to the identification of twenty-seven components of peer review challenges. These components were grouped into four overarching constructs: Publication Timing, Process Management, Quality of Review, and Communication and Responsiveness. The content validity of these constructs was rigorously established by eight experts using Lawshe's CVR method. In the quantitative phase, a questionnaire based on these validated constructs was distributed among a sample of 185 Iranian accounting and finance researchers. Data analysis included Secondity of the data, the Friedman Test for K related samples was utilized to definitively prioritize the four challenges based on their perceived severity and

impact. Order Confirmatory Factor Analysis (CFA) in LISREL to confirm strong construct validity and reliability. Crucially, given the confirmed non-norm

Findings: The statistical analysis established that researchers perceive substantial and statistically significant obstacles across the four identified dimensions, with the Friedman Test confirming a clear and significant difference in the priority (severity) of the four constructs. The findings revealed that the most pressing concerns are predominantly operational and managerial, rather than solely focused on the content of feedback. The top priority concern was identified as Publication Timing (Rank 1, Mean Rank: 4.00). This represents the most critical challenge, encompassing issues like unpredictable and excessive delays in review decisions (often exceeding typical turnaround times), along with frustrating uncertainty regarding final publication schedules. This systemic inefficiency is the primary source of researcher anxiety and significantly compromises productivity. The second major challenge was Process Management (Rank 2, Mean Rank: 2.62). This factor encapsulates structural flaws and ethical dilemmas related to the macro-level organizational handling of submissions, including inconsistent and arbitrary application of editorial guidelines, perceived contradictions between official journal policies and subjective editorial practices, and a lack of accountability from managing editors. Conversely, Quality of Review (Rank 3, Mean Rank: 1.78) addressed concerns such as the provision of non-scientific reasons for rejection, vague or unconstructive reviewer comments, and the insufficient utilization of multiple referees with adequate subject expertise. Finally, Communication and Responsiveness (Rank 4, Mean Rank: 1.60) was the lowest-ranked concern, highlighting administrative weaknesses such as inadequate replies to author queries and the absence of transparent communication channels for real-time status updates. Overall, the hierarchical ranking confirmed that time-related and managerial flaws are the most critical impediments to authors' experience and trust in the system.

Conclusion: This study confirms the urgent need for a governance-focused reform in the peer review process of Iranian accounting and finance journals. The empirical evidence from the Friedman Test clearly establishes that the most pressing issues are operational and time-related flaws (Publication Timing and Process Management). These deficiencies threaten both scientific rigor and procedural fairness. To address these critical challenges, journals must strengthen their governance structures, ensuring stricter oversight and accountability by academic authorities. Resource allocation must be strategically targeted to address the time-related crisis (Rank 1). Furthermore, mandatory reviewer training, covering both technical expertise and ethical standards, is essential to elevate the quality of feedback and address issues ranked third. Ultimately, reforming the peer review system is fundamental for enhancing the scientific credibility of Iranian research, restoring scholarly trust, and accelerating the alignment of domestic rigorous international standards.

Keywords: Peer Review, Quality of Review, Publication Process Management, Article Publication Challenges, Accounting and Finance.

Receive:

.././....

Acceptance:

.././....

زود آید ویرایش نشده

چالش‌های فرایند داوری هم‌تا و انتشار مقاله در نشریه‌های حسابداری و مالی

دکتر غلامرضا کردستانی^۱
دکتر حسین رجب‌دوری^{۲*}

چکیده

هدف: باتوجه به تأثیر داوری بر کیفیت آثار علمی منتشر شده، هدف این مقاله شناسایی و تحلیل چالش‌های داوری و انتشار در نشریه‌های حسابداری و مالی از دیدگاه پژوهشگران است.

روش‌شناسی: این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت آمیخته است. در گام کیفی، با هدف شناسایی و دسته‌بندی چالش‌ها، از تحلیل محتوای کیفی استفاده شد. جامعه کیفی شامل ۲۴ سند مرتبط با چالش‌های داوری بود و با استفاده از کدگذاری، ۲۷ مؤلفه خام شناسایی و در چهار سازه اصلی دسته‌بندی شد. اعتبار و قابلیت اعتمادپذیری این سازه‌ها با نظرخواهی از ۸ نفر از خبرگان و روایی لاوشه تأیید شد. در گام کمی، با استفاده از ابزار پرسشنامه، داده‌ها از نمونه ۱۸۵ نفری از پژوهشگران حوزه حسابداری و مالی که سابقه ارسال مقاله به نشریه‌های داخلی داشتند، گردآوری شد. اعتبار سازه‌ها با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی مرحله دوم تأیید و برای اولویت‌بندی نهایی چالش‌ها از آزمون فریدمن استفاده شد.

یافته‌ها: چالش‌ها در چهار سازه اصلی کیفیت داوری، زمان‌بندی انتشار، مدیریت فرایند انتشار و ارتباط و پاسخگویی دسته‌بندی شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که از دیدگاه پاسخ‌دهندگان، چالش‌های فرایند داوری و انتشار مقاله در نشریه‌های حسابداری و مالی بر اساس میانگین رتبه‌ای و از بالاترین به پایین‌ترین به ترتیب شامل زمان‌بندی انتشار، مدیریت فرایند انتشار، کیفیت داوری و ارتباط و پاسخگویی است که نشان‌دهنده ترتیب شدت شیوع چالش در هر سازه است.

نتیجه‌گیری: بر اساس یافته‌های اولویت‌بندی، چالش‌های مربوط به زمان‌بندی انتشار مانند تأخیرهای طولانی در فرایند داوری و اعلام نتیجه حیاتی‌ترین و حادثترین چالش از دیدگاه پژوهشگران است. پس از آن، عوامل مدیریت فرایند انتشار و کیفیت داوری در اولویت‌های بعدی قرار گرفت، درحالی که چالش ارتباط و پاسخگویی در آخرین رتبه است. یافته‌ها نشان می‌دهد موانع اصلی انتشار مقاله در این حوزه، بیشتر جنبه‌های مدیریتی و زمانی دارد تا صرفاً تحت‌تأثیر مشکل‌های کیفی در بازخورد داوران باشد.

واژگان کلیدی: داوری هم‌تا، کیفیت داوری، مدیریت فرایند انتشار، چالش‌های انتشار مقاله، حسابداری و مالی.

۱. استناد حسابداری، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران
Kordestani@soc.ikiu.ac.ir
۲. پژوهشگر پس‌ادکتری حسابداری، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین، ایران
Hosrado@gmail.com (نویسنده مسئول)

دریافت: ۰۰۰/۰۰/۰۰

پذیرش: ۰۰۰/۰۰/۰۰

مقدمه و بیان مسئله

نشریه‌های علمی مسئول جذب و داوری مقاله‌ها و «نوشتارهای» تولیدشده در یک‌رشته هستند؛ از این رو یکی از مهم‌ترین عملکردهایی که می‌توان برای آن‌ها در نظر گرفت، کنترل کیفیت محتوای منتشرشده به‌منظور اشاعه اطلاعات صحیح و معتبر است (Horbach & Halfman, 2018). رایج‌ترین روشی که نشریه‌ها برای این تضمین کیفیت در نظر می‌گیرند، استفاده از فرایند داوری یا نظام «داوری همتا» است (Williamson, 2003) که به معنای ارزیابی آثار ارائه‌شده به نشریه‌ها توسط داور یا داوران هم تخصص و هم‌تراز با نویسنده است (میرزایی و همکاران، ۱۳۸۵). این نظام دارای مجموعه‌ای از فرایندها است که از طریق آن کیفیت مقاله‌های منتشرشده، تضمین می‌شود (Williamson, 2003) و دارای اهمیت و حساسیت زیادی است. اغلب آثار علمی مانند مقاله نشریه‌ها، مقاله‌های کنفرانسی، پایان‌نامه‌ها، رساله‌ها و طرح‌های پژوهشی قبل از آنکه به بازار نشر راه یابد مورد بررسی دقیق یک یا چند متخصص موضوعی قرار می‌گیرد و محتوا و ساختار دست‌نوشته‌های پژوهشگران بر اساس معیارهای پذیرفته‌شده علمی، سنجیده می‌شود (پاک‌نهاد و همکاران، ۱۳۹۸).

فرایند داوری و انتشار را می‌توان ارزیابی انتقادی و سازنده از آثار ارائه‌شده به نشریه‌ها، توسط افراد متخصص و هم‌تراز با نویسنده تعریف کرد (van Rooyen, 1998). هرچند تصمیم‌نهایی در خصوص چاپ مقاله بر عهده «سردبیر»^۱ است، اما در واقع فرایند داوری و انتشار است که به سردبیر کمک می‌کند از محتوای علمی و وضعیت نگارشی یک مقاله آگاه شود و سپس، تصمیم‌گیری کند (van Rooyen, 2001). به گونه کلی این شیوه، روشی استاندارد در انتشارات علمی به حساب می‌آید (Hernon & Schwartz, 2003) که بین پژوهش‌های خوب و بد تمایز قائل می‌شود و نویسنده را از روند اصلاح برای بهبود مقاله آگاه می‌کند (van Rooyen, 2001). این فرایند، نقش مهمی در بهبود سطح مقاله‌ها و نشریه‌ها ایفا می‌کند و سبب پیشرفت‌های فراوانی در کیفیت آثار علمی نیز شده است (فتاحی، ۱۳۹۰؛ Seals & Tanaka, 2000).

در سال‌های اخیر در کشور به شکل روزافزونی بر فرایند داوری همتا تأکید شده و پژوهش‌های متعددی در این زمینه صورت گرفته است که برای نمونه آثار مطلبی فرد و همکاران (۱۳۹۲)، اشرفی‌ریزی (۱۳۹۸)، نوروزی‌چاکلی (۱۳۹۹)، پناهی و همکاران (۱۴۰۰)، شیخی‌چمان و همکاران (۱۴۰۱) و ابراهیم‌پور و همکاران (۱۴۰۱) از این دست موارد است. البته بر نظام ارزیابی و داوری همتا نیز نقدهایی وارد است که عدم درک صحیح داوران از محدودیت زمانی و حیاتی بودن زمان انتظار برای برخی از نویسندگان به‌ویژه دانشجویان تحصیلات تکمیلی، سخت‌گیری بیش از حد، نگاه از بالا به پایین نسبت به تولید علمی سایرین، انتقادناپذیری و انتظار اعمال تمام نقطه‌نظرهای داوری از مواردی است که در این زمینه مطرح شده است (ابراهیم‌پور و همکاران، ۱۴۰۱). با وجود اینکه فرایند داوری و انتشار و نظام داوری همتا نقش حیاتی در تضمین کیفیت مقاله‌ها و نشریه‌ها ایفا می‌کند و مانع از انتشار اطلاعات نادرست در یک رشته تخصصی می‌شود

¹ Manuscripts

² Peer Review

³ Editor

(Weller, 2001)، نکته‌ای که گاهی از آن غفلت می‌شود و آن‌گونه که باید مورد توجه قرار نمی‌گیرد، نقش مستقیمی است که داوران در قبال اعتلا بخشیدن به کیفیت نشریه‌ها و انتشار آثار بر عهده دارند. در واقع، اگر بتوان متصور بود که فرایند داوری و انتشار از چرخه نشر حذف شود یا حتی ضعیف شود، باید منتظر بود تا چرخه کیفی نشر از حرکت بازایستد، جامعه علمی با چالش مواجه شود و به تدریج راه برای انتشار آثار غیرقابل اعتماد و کم‌اعتبار هموار شود. شاید بیراه نباشد که گفته شود ارتقای کیفیت نشریه‌ها و آثار علمی، بیش از آنکه مرهون زحمت نویسندگان و سایر عوامل تولید علم باشد، مرهون تلاش و دقت نظری است که داوران به خرج می‌دهند (نوروزی‌چاکلی، ۱۳۹۹).

همچنین، اهمیت فزاینده پژوهش‌های علمی در حوزه حسابداری و مالی برای توسعه دانش و حل مسائل اقتصادی، ضرورت انتشار مقاله‌های با کیفیت و در زمان مناسب را ایجاب می‌کند. در سال‌های اخیر، به دلیل افزایش حجم مقاله‌های ارسالی به نشریه‌های فارسی داخلی ناشی از مواردی مانند افزایش تعداد دانشجویان و محدودیت در ظرفیت و پیچیدگی‌های فرایند داوری و انتشار، انتقاد و نارضایتی‌هایی از سوی پژوهشگران در خصوص شفافیت، سرعت و کیفیت داوری مطرح شده است (جهانی و صالحی، ۱۴۰۳). این وضعیت، به‌ویژه در نشریه‌های حسابداری و مالی که نقش حیاتی در تربیت نیروی متخصص و ارتقای دانش این حوزه ایفا می‌کند، می‌تواند به چالشی جدی تبدیل شود؛ در نتیجه، انجام پژوهشی جامع برای شناسایی و اولویت‌بندی این چالش‌ها از دیدگاه افرادی که به‌صورت مستقیم درگیر این فرایند هستند، برای بهبود عملکرد نشریه‌ها و ارتقای کیفیت پژوهش‌ها امری ضروری و حیاتی است.

با وجود این اهمیت، مطالعه‌های موجود کمتر به‌صورت جامع و نظام‌مند به شناسایی و دسته‌بندی چالش‌های مرتبط با آن به‌ویژه در نشریه‌های حسابداری و مالی داخلی، پرداخته است. پژوهش‌های پیشین اغلب به‌صورت کلی به مشکل‌های داوری اشاره کرده یا بر رشته‌های دیگر متمرکز بوده است. افزون بر این، کمتر پژوهشی با استفاده از رویکرد آمیخته و با تمرکز بر دیدگاه و تجربه مستقیم پژوهشگران در ایران، به تعیین اولویت چالش‌ها در ابعاد کیفیت داوری، مدیریت فرایند انتشار، زمان‌بندی انتشار و ارتباط و پاسخگویی پرداخته است. این پژوهش تلاش می‌کند با پر کردن این شکاف، درکی عمیق‌تر و عملیاتی‌تر از عوامل مؤثر بر کیفیت و کارایی فرایند داوری و انتشار در نشریه‌های حسابداری و مالی ارائه دهد. فرایند داوری و انتشار و اجزای مرتبط با آن، ستون فقرات کیفیت و اعتبار تولید علم محسوب می‌شود. باین‌حال، اگر این نظام به‌درستی و با دقت کافی اجرا نشود، نه تنها به ارتقای کیفیت انتشارات کمکی نخواهد کرد، بلکه می‌تواند خود به مانعی جدی تبدیل شده و زمینه را برای سوءاستفاده، تولید و انتشار آثاری با کیفیت پایین و فاقد اعتبار علمی فراهم آورد (Squazzoni et al., 2021). در سال‌های اخیر، چالش‌های متعددی در این فرایند، به‌ویژه در نشریه‌های حوزه حسابداری و مالی، بروز کرده است (دیانتی دیلمی و همکاران، ۱۴۰۳). این چالش‌ها می‌تواند به کاهش شفافیت، اطاله زمان انتشار مقاله‌ها، افت کیفیت مقاله‌های نهایی و در نتیجه، کاهش اعتماد پژوهشگران به سیستم انتشار منجر شود. این وضعیت، ضرورت شناسایی و درک عمیق‌تر این چالش‌ها را از دیدگاه پژوهشگران دوچندان می‌سازد تا بتوان راهکارهای مؤثرتری برای بهبود این فرایند ارائه داد.

با وجود اهمیت حیاتی فرایند داوری هم‌تا در تضمین کیفیت، اعتبار و کارآمدی انتشار پژوهش‌های حسابداری و مالی،

شواهد تجربی و گزارش‌های پراکنده پژوهشگران نشان می‌دهد که این فرایند در نشریه‌های داخلی با چالش‌های ساختاری، اجرایی و مدیریتی جدی مواجه است. این چالش‌ها نه تنها موجب اطاله زمان انتشار، سردرگمی نویسندگان و کاهش شفافیت تصمیم‌گیری‌ها می‌شود، بلکه در مواردی به تضعیف اعتماد پژوهشگران به نظام داوری و حتی بی‌انگیزگی نسبت به فعالیت‌های پژوهشی منجر شده است. مسئله اساسی آن است که این چالش‌ها تاکنون به صورت منسجم، نظام‌مند و مبتنی بر تجربه مستقیم ذی‌نفعان اصلی این فرایند (پژوهشگران) شناسایی، دسته‌بندی و اولویت‌بندی نشده‌اند. در نتیجه، سیاست‌گذاری‌ها و اصلاحات احتمالی نیز اغلب مبتنی بر برداشت‌های کلی یا شواهد غیرساختاریافته بوده و اثربخشی لازم را نداشته‌اند. از این رو، فقدان یک تصویر روشن و اولویت‌بندی‌شده از چالش‌های فرایند داوری و انتشار در نشریه‌های حسابداری و مالی، خود به یک مسئله جدی در مسیر ارتقای کیفیت پژوهش و نظام نشر علمی کشور تبدیل شده است.

به نظر می‌رسد داوری مقاله‌های حوزه حسابداری و مالی در مقایسه با سایر حوزه‌های علمی از پیچیدگی‌های خاصی برخوردار است؛ زیرا پژوهش‌های این حوزه ماهیتی چندبعدی و تلفیقی دارد و افزون بر پشتوانه نظری، مستلزم قضاوت حرفه‌ای و درک عمیق از محیط‌های نهادی و مقرراتی است. ارزیابی چنین پژوهش‌هایی نیازمند داورانی است که هم از دانش علمی و هم از تجربه حرفه‌ای برخوردار باشند. افزون بر این، ماهیت داده‌های مالی و حسابداری که اغلب مبتنی بر اطلاعات سازمانی و واقعیت‌های اقتصادی است و همچنین، تفاوت در استانداردهای گزارشگری و رویه‌های پژوهشی میان کشورها، فرایند داوری در این حوزه را پیچیده‌تر می‌سازد. از این رو، بررسی نظام داوری در نشریه‌های حسابداری و مالی می‌تواند دیدگاه‌های ارزشمندی برای بهبود کیفیت، کارایی و شفافیت این فرایند فراهم کند.

ماهیت چندبعدی پژوهش‌های حسابداری و مالی، به‌ویژه تمركز آن‌ها بر داده‌های مالی پیچیده و لزوم انطباق با استانداردهای مالی مختلف مانند حقیقت و ملا نظری (۱۴۰۴)، صمدی و همکاران (۱۴۰۴)، میرزایی‌بیرامی و همکاران (۱۴۰۳) و رحمانی و همکاران (۱۴۰۱) که چارچوب‌هایی پویا و نظام‌مند هستند، ویژگی خاصی به فرایند داوری هم‌تا در این حوزه می‌بخشد. برخلاف بسیاری از رشته‌ها، داوران مقاله‌های حسابداری ملزم هستند که علاوه بر ارزیابی علمی، بر انطباق کامل تحلیل‌ها و داده‌ها با استانداردها نظارت کنند. این ضرورت، نیازمند تخصص توأمان علمی و حرفه‌ای داور است و عدم احاطه کافی بر تغییرها و جزئیات عملیاتی استانداردها، می‌تواند منجر به بازخوردهای غیرسازنده و تضییع حق پژوهشگران شود. این پیچیدگی‌ها، در عمل فرایند داوری را با چالش‌های مضاعفی مواجه می‌سازد که بدون شناسایی و مدیریت نظام‌مند آن‌ها، دستیابی به داوری منصفانه و کارآمد با دشواری جدی همراه خواهد بود. بنابراین، یکی از چالش‌های اصلی پژوهش این است که چگونه این ویژگی‌های منحصر به فرد داوری بر کیفیت بازخوردها و تصمیم‌گیری‌های داوران تأثیر می‌گذارد و چه راهکارهایی می‌تواند این چالش‌ها را کاهش دهد؟

پرسش‌های پژوهش

باتوجه به مطالب پیش‌گفته و اهمیت حیاتی فرایند داوری و انتشار مقاله‌های علمی در حوزه حسابداری و مالی و نیز

- کمبود مطالعه‌های نظام‌مند داخلی در این زمینه، این پژوهش در پی پاسخگویی به این پرسش‌های کلیدی است که:
- ۱- مؤلفه‌ها و ابعاد اصلی چالش‌های فرایند داوری و انتشار مقاله در نشریه‌های حسابداری و مالی کدام است؟
 - ۲- اولویت‌بندی و جایگاه هر یک از سازه‌های چالش‌های فرایند داوری و انتشار از دیدگاه پژوهشگران چگونه است؟

چارچوب نظری

هدف اصلی نظام داوری همتا، بررسی کیفیت آثار ارسالی به نشریه یا همایش‌ها برای انتشار است تا مشخص شود که یک اثر، از نظر نوآوری و ساختاری کیفیت لازم را داشته باشد. بررسی سابقه داوری همتا نشان می‌دهد که این موضوع از سال ۱۶۶۵ در مجامع علمی انجام می‌شود (Eisenhart, 2002). از ابتدای شکل‌گیری این مفهوم تا پس از جنگ جهانی دوم، داوران به گونه عمده نقش مشاور سردبیر را به عهده داشتند و سردبیر به صورت شخصی در مورد چاپ مقاله‌ها تصمیم‌گیری می‌کرد، اما در سال‌های اخیر نظام «سردبیر به اضافه دو داور» متداول شده است که داوران نیز در تصمیم‌گیری در مورد انتشار آثار علمی سهم دارند.

هدف ضمنی داوری مقاله آن است که نویسندگان، «قضاوت ذهنی» را به فرایندی «عینی و ملموس» تبدیل کنند. پیامدهای این رویکرد آن است که از بروز خطا در داوری و اعمال سلیقه‌های شخصی پرهیز شود تا ضمن حفظ یکدستی و انسجام در داوری، حرکت جامعه علمی به سوی تفکر منطقی و عینیت‌گرایی و دانش‌مداری تسهیل شود (فتاحی، ۱۳۹۰). آگوست و میورسکین (August & Muraskin, 1999) معتقد هستند که گروه داوران مقاله‌ها باید چهار معیار «اثربخشی»، «کارایی»، «عدم سوگیری و اعمال انصاف» و «ملاحظه منافع عامه» را مدنظر قرار دهند. در نتیجه، داوران با علم به موارد پیش‌گفته باید به قضاوت بپردازند. عنصر مهمی که در قضاوت مطرح است نیز عبارت است از «نظر داشتن و بی نظری» که مکمل یکدیگر است. نظر داشتن به این معنا است که داور باید در مواردی که قضاوت می‌کند، صاحب نظر و دارای نظر علمی و تخصصی باشد، یعنی خبره و اهل فن باشد. در نشریه‌ها نیز باید افراد صاحب نظر در موضوع، مقاله‌های مرتبط را دریافت کنند. در مقابل، داور و داوران باید بی نظری داشته باشند، به این معنا که در قضاوت و داوری فاقد حب و بغض باشند و نسبت به کسی جهت‌گیری خاصی نداشته باشند تا حقی را از کسی تضییع نکنند (فدایی، ۱۳۹۰).

آثار علمی اغلب در دو مرحله مورد داوری قرار می‌گیرد: مرحله اول قبل از انتشار اثر است که باتوجه به نوع مطالعه (پایان‌نامه، طرح پژوهشی، پروانه ثبت اختراع و مقاله) داوری این آثار کمی متفاوت از همدیگر و نیازمند دانش و تجربه خاص است. باید توجه داشت که فرایند داوری در مرحله پیش از انتشار مقاله، فرایندی طولانی، حساس و سخت

¹ Editor Plus two Referees

² Subjective Judgment

³ Objective Judgment

⁴ Efficacy

⁵ Efficiency

⁶ Fairness

⁷ Public Accountability

خواهد بود و به‌دقت نظر خاصی هم از طرف برنامه‌ریزان نشریه و هم از طرف داوران نیاز دارد. درواقع، این مراحل منجر به افزایش کیفیت مقاله خواهد شد (اشرفی‌ریزی، ۱۳۹۸). دومین مرحله داوری یک اثر، پس از انتشار اثر خواهد بود که در اغلب موارد خوانندگان آثار و به‌ویژه ناقدان این داوری را انجام خواهند داد (Ashrafi-rizi & Zarmehr, 2016).

بررسی دقیق‌تر داوری همتا نشان‌دهنده آن است که یک داور ایده‌آل به‌منظور ارتقای کیفیت مقاله باید ضمن مطالعه دقیق و عمیق مقاله، سؤال‌های سازنده‌ای از نویسنده بپرسد و با ارائه نظرهای خود از چاپ مقاله‌های بی‌کیفیت و فاقد ارزش جلوگیری کند. در این مسیر، اولین سؤالی که لازم است داور به آن پاسخ دهد این است که آیا این مقاله با نشریه موردنظر سنخیت دارد یا نه؟ لازم است که مدیران نشریه نیز ضمن غربالگری آثار دریافت شده، مقاله‌های مرتبط با رسالت و مأموریت نشریه را در اختیار داوران قرار دهند. «سوگیری» مثبت (چاپ غیرمنصفانه مقاله) و یا منفی (رد غیرمنصفانه مقاله) یک مسئله مهم در داوری مقاله‌ها است که برای همین شیوه، در محیط ایران در عموم موارد داوری محرمانه و «دو سو ناشناس»^۱ به اجرا گذاشته می‌شود. مسئله دیگر این است که داوران از نظر علمی احاطه کافی بر موضوع مقاله ارسال‌شده برای داوری داشته باشند. یک داوری خوب مستلزم آگاهی و تسلط لازم بر موضوع موردنظر است. اگر داوری موضوع مقاله را خارج از حیطه کاری و تجربی خود می‌داند، بدون تعارف برای رعایت حقوق نویسندگان از داوری مقاله انصراف دهد. این کار عین روح اخلاق داوری است و این فرصت را به نویسندگان می‌دهد تا نتیجه پژوهش آن‌ها توسط داوران تخصصی دیگر مورد ارزیابی قرار گیرد (اشرفی‌ریزی، ۱۳۹۸).

دلیل‌های زیادی برای عدم‌پذیرش یا قبول مقاله‌ها وجود دارد که می‌تواند هم برای داوران و هم برای نویسندگان مفید باشد. به‌گونه معمول دلیل‌های پذیرش یک مقاله عبارت است از: مرتبط بودن مقاله با رسالت و مأموریت نشریه، مسئله‌شناسی خوب نویسندگان، تسلسل مسئله‌شناسی، مطابقت هدف، روش‌شناسی و یافته‌ها با استنتاج نهایی مقاله، استفاده از منابع جدید بین‌المللی و سایر ویژگی‌هایی که می‌تواند برای داوران جذاب و هیجان‌انگیز باشد. از سوی دیگر، دلیل‌های رایجی که باعث عدم‌پذیرش مقاله می‌شود مشمول مقاله‌هایی است که آمار و اطلاعات ناقص و غیر روزآمدی دارند، پیشینه موردقبولی ارائه نداده‌اند، از ابزارهای نامناسب اندازه‌گیری و تحلیل داده‌ها استفاده کرده‌اند و استنتاج‌های بی‌مورد از یافته‌ها دارند یا به‌نوعی مقاله رویکرد کاربردی ندارد و از رویکرد پژوهشی و حرکت در مرزهای دانش برای تولید علم فاصله گرفته است (Bordage, 2001).

باتوجه به پیشرفت فناوری در عصر حاضر، شیوه‌های داوری نیز دستخوش تغییر شده است. «داوری باز»^۲، یکی از این موارد است. فورد (Ford, 2015) به این نکته می‌پردازد که «در این نوع داوری هویت داوران و نویسندگان برای یکدیگر در همه مراحل داوری و انتشار آشکار است». «داوری پس از انتشار»^۳ یک نوع ارزیابی باز است که در آن یک

¹ Bias

² Double-Blinded Refereeing

³ Open Peer Review

⁴ Post-Publication Peer Review

مقاله علمی پس از انتشار در مجله، توسط جامعه علمی و عموم مردم مورد نقد و بررسی قرار می‌گیرد (Hunter, 2012). همچنین مدل «داوری سه‌مرحله‌ای» روشی نو برای ارزیابی مقاله‌های علمی است که سه نوع داور را در سه مرحله متفاوت به کار می‌گیرد: در مرحله اول، نویسنده با کمک یک داور باتجربه به صورت همکاری خصوصی متن را بهبود می‌دهد؛ در مرحله دوم، داوری کلاسیک و ناشناس برای ارزیابی و تصمیم درباره پذیرش مقاله انجام می‌شود؛ و در مرحله سوم، مقاله پذیرفته شده توسط داور یا داورانی دیگر به صورت علنی مورد نقد و گفت‌وگو قرار می‌گیرد. هدف این مدل، گذار از داوری صرفاً کتلی به فرایندی است که کیفیت را ابتدا توسعه می‌دهد، سپس تضمین می‌کند و در نهایت از خلال گفت‌وگوی علمی ارتقا می‌بخشد (Reinmann, 2015).

پیشینه پژوهش

بررسی پیشینه پژوهش نشان داد که پژوهش‌های متعددی در خصوص فرایند داوری و انتشار نشریه‌ها در داخل و خارج از ایران صورت گرفته است که برای نمونه در میان پژوهشگران داخلی، یافته‌های مطلبی فرد و همکاران (۱۳۹۲) نشان داد که داوری باید بر اساس ۵ معیار علمی بودن، رعایت اخلاق پژوهشی، تناسب محتوای مقاله، رعایت فنون نوشتاری و هماهنگی مقاله با نشریه مورد داوری قرار گیرد. همچنین، در حال حاضر و در داوری آسیب‌هایی مانند تخصصی نبودن برخی نشریه‌ها، مشخص نبودن زمینه تخصصی داوران، ضعف نرم‌افزاری و اطلاعاتی، طولانی بودن داوری‌ها، سوگیری و مغفول ماندن کیفیت، نبودن معیارهای قابل قبول برای داوری و لغزش‌های اخلاقی داوران وجود دارد. همچنین، یافته‌های اشرفی‌ریزی (۱۳۹۸) نشان داد که از دیدگاه صاحب‌نظران درباره روش‌های ارزشیابی عملکرد داوران در سه دسته ارزیابی عملی (خودارزیابی عملکردی و دگر ارزیابی عملکردی)، ارزیابی رفتاری (وقت‌شناسی و ارزیابی مبتنی بر تعهد و اخلاق) و ارزیابی فنی - تخصصی (ارزیابی فرایندی فن و دقت، ارزیابی سوابق و تجارب و ارزیابی مبتنی بر شواهد) قرار می‌گیرد. از تحلیل نظر کارشناسان درباره روش‌های انگیزشی برای بهبود همکاری داوران، دودسته تشویق (مادی، غیرمادی فردی و غیرمادی جمعی) و تعامل (اطلاع‌رسانی فرایندی، برقراری ارتباط فردی و طرح درخواست به طور منطقی) حاصل شد. تحلیل نظرهای درباره روش‌های ارتقای توانمندی داوران نیز شامل دودسته اطلاع‌رسانی (ارائه شفاف و روزآمد قوانین و دستورالعمل‌ها، ارائه بازخورد علمی و آموزش) و تقویت رفتار پاسخگو (توجه به داورهای کارآمد و تقویت الگوی فکری - رفتاری داور) را نشان داد. ابراهیم‌پور و همکاران (۱۴۰۱) نیز بیان نمودند که فرایند داوری و انتشار از نواقصی مانند تعصب، عدم شفافیت و حسادت حرفه‌ای رنج می‌برد. به گونه‌ای که به‌عنوان فرایندی غیر شفاف، جانب‌دارانه و معیوب مورد انتقاد و بحث قرار گرفته است. به نظر می‌رسد اکنون زمان آن فرارسیده است که ارزیابی واقع‌بینانه‌ای از نقش‌های بررسی همتایان صورت گیرد و حتی بررسی همتای جایگزین با استفاده از فناوری‌های جدید نیز مطرح شده است. همچنین، نوروژی‌چاکلی (۱۴۰۳) بیان داشت که کندوکاو در سیر تحول هم‌تزار خوانی به روشنی گواه این واقعیت است که میان هم‌تزار خوانی و رشد و توسعه نشریه‌ها رابطه مستقیمی

¹ Triple Peer Review

وجود دارد، زیرا نشریه‌ها به منظور کسب اطمینان از اتخاذ تصمیم درست در خصوص انتشار مقاله‌های دریافتی و اعتباربخشی به خود، همواره به داوران همتا متکی بوده‌اند. باوجود این، فرایند هم‌تزار خوانی تحت تأثیر جریان‌های حاکم بر تحولات فناورانه، همواره دستخوش تغییرهای بسیار بوده و با توسعه مدل‌های هم‌تزار خوانی و متناسب با فناوری‌ها و مقتضیات روز، فرصت‌های جدیدی را در پیش روی ذی نفعان هم‌تزار خوانی قرار داده است.

مرور پیشینه پژوهش‌های خارجی نیز نشان داد که در این زمینه به جنبه‌هایی مانند سخت‌گیری غیرمعمول نشریه‌ها در فرایند داوری و انتشار (Elvik, 1998) فرصت‌ها و تهدیدهای فرایند داوری همتا؛ مانند روابط پیچیده قدرت، انگیزه برای مشارکت و مسئولیت اخلاقی داوران (Lipworth et al., 2011) فرصت‌ها و چالش‌های داوری پنهان در نشریه‌ها، توجه کم به معیارهای داوری مقاله‌ها، نرخ پذیرش و ویژگی‌های داوران (Castelo-Baz et al., 2015) چگونگی افزایش کیفیت فرایند پژوهش توسط متصدیان نشریه مانند اعضای هیئت تحریریه، سردبیر و داوران (Glujovsky et al., 2015) تأثیر درجه علمی، بهره‌وری علمی و جنسیت داوران بر نرخ پذیرش مقاله‌ها و همچنین، پاسخ به‌موقع داوری و تأثیر آن بر کیفیت داوری مقاله‌ها (Primack et al., 2017) عوامل مؤثر بر کیفیت داوری (Albers et al., 2011; Bunner & Larson, 2012) تأثیر حضور نشریه‌ها در رسانه‌های اجتماعی (Trueger, 2018) و تأثیر تحلیل استنادی بر افزایش کیفیت داوری (Nightingale & Marshall, 2013) پرداخته‌اند. بونهام (Bunham, 1990) در پژوهش خود به فقدان هرگونه الگوی قابل تشخیصی برای تحول فرایند داوری همتا اشاره کرد. وی افزایش تخصص‌گرایی و عرضه بیش از حد آثار در زمینه‌های مختلف را عواملی برای گسترش این فرایند می‌داند. یافته‌های پژوهش کلایانی (Colaianni, 1994) نیز نشان داد، اگرچه سردبیران نشریه‌های مورد مطالعه معتقد هستند ۵۶ تا ۶۵ درصد مقاله‌ها داوری می‌شود، اما نظر واضحی درباره این فرایند و نحوه اجرای آن در نشریه‌های خود ندارند و بسیاری از آن‌ها درباره تعریف یک نشریه دارای نظام داوری، دچار ابهام هستند. یافته‌های بایلی و همکاران (Bailey et al., 2008) با نظرسنجی از استادان حسابداری درباره فرایند داوری همتا در نشریه‌های حسابداری نشان داد که اغلب آن‌ها دیدگاه مثبتی نسبت به این فرایند، به‌ویژه در زمینه انصاف و بهبود کیفیت پژوهش، دارند. باین‌حال، جدی‌ترین تهدیدها شامل سوءرفتار داوران مانند تأخیر برای منافع شخصی یا عدم‌پذیرش از روی کینه‌توزی و رایج‌ترین مسائل، تأخیرهای بیش از حد سردبیران است. در این میان، سردبیران نشریه‌های برتر مثبت‌ترین دیدگاه را داشتند، درحالی‌که ارسال‌کنندگان مقاله به نشریه‌های برتر، کمترین رضایت را نشان دادند. پیشنهادها نیز شامل افزایش سرعت، کاهش طرف‌داری و بازنگری در سیستم داوری دو سو کور بود. آکزول و همکاران (Aczel et al., 2021) با استفاده از داده‌های عمومی، زمان و ارزش مالی زمانی که پژوهشگران در فرایند داوری همتا صرف می‌کنند، برآورد کرده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که در سال ۲۰۲۰، در مجموع بیش از ۱۰۰ میلیون ساعت (معادل بیش از ۱۵ هزار سال) توسط داوران در سراسر جهان صرف داوری مقاله‌ها شده است. ارزش مالی زمانی که داوران مستقر در ایالات متحده صرف داوری کرده‌اند، بیش از ۱,۵ میلیارد دلار آمریکا برآورد شده است. این ارقام نشان‌دهنده حجم عظیم کار و زمان است که پژوهشگران به سیستم انتشار علمی اختصاص می‌دهند و اهمیت بررسی مدل‌های جایگزین برای ساختاردهی و

پرداخت به فرایند داوری را برجسته می‌سازد. اشرف و همکاران (Ashraf et al., 2024) با بررسی مدل‌های داوری هم‌تا دریافتند که اصلاح استانداردها، ناشناس بودن، اعتبار و مشارکت طولانی مدت هم‌تایان خارجی دارای اهمیت است. در پژوهش‌های اخیر، نظام داوری هم‌تا به‌عنوان ستون اصلی تضمین کیفیت مقاله‌ها مورد بررسی قرار گرفته است. مطالعه‌های جدید نشان می‌دهد که این سیستم با چالش‌هایی مانند محدودیت داده‌های دقیق، مشکلات شفافیت، تأخیر در فرایند ارزیابی و نابرابری احتمالی در داوری مواجه است. پرسش‌های اساسی همچون پایداری، اثربخشی و امکان وجود مدل‌های جایگزین داوری هم‌تا، در ادبیات علمی مورد بحث قرار گرفته‌اند. مقاله آکرل و همکاران (Aczel et al., 2025) با تحلیل مدل‌های جایگزین و اصلاح‌های پیشنهادی، بر نیاز به داده‌های جامع و ارزیابی دقیق فرایند داوری تأکید دارد تا عدالت و کیفیت ارزیابی مقاله‌ها بهبود یابد و گفت‌وگو میان تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان پژوهش علمی تسهیل شود.

بررسی پیشینه پژوهش‌ها نشان می‌دهد که فرایند داوری و انتشار مقاله‌ها، هم در سطح ملی و هم بین‌المللی، نقش حیاتی در تضمین کیفیت، اعتبار و توسعه نشریه‌ها دارد. پژوهش‌های داخلی بر اهمیت معیارهای علمی، اخلاق پژوهشی، تناسب محتوا و رعایت فنون نوشتاری تأکید دارد، اما چالش‌هایی مانند تخصصی نبودن داوران، طولانی شدن فرایند داوری، ضعف نرم‌افزاری و اطلاعاتی، سوگیری و مسائل اخلاقی همچنان وجود دارد. مطالعه‌های بین‌المللی نیز نشان می‌دهد که فرایند داوری هم‌تا با وجود نقش محوری، با محدودیت‌هایی مانند شفافیت ناکافی، تأخیر در ارزیابی، نابرابری و فقدان مدل‌های جایگزین مواجه است و ضرورت بازنگری در مدل‌های داوری، بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و توسعه شیوه‌های جایگزین برای ارتقای عدالت و کیفیت ارزیابی‌ها را برجسته می‌کند. از مجموع بررسی‌های داخلی و خارجی می‌توان استنتاج کرد که فرایند داوری هم‌تا، نقشی اساسی در کیفیت پژوهش‌ها دارد و اصلاح و بهبود آن با استفاده از داده‌های دقیق و تحلیل مدل‌های جایگزین، فرصت‌های جدیدی برای ارتقای کارآمدی و عدالت در داوری ایجاد می‌کند. همچنین، با توجه به نبود پژوهشی جامع در ایران که نقش فرایند داوری و انتشار را در توسعه پژوهش‌های حسابداری از دیدگاه پژوهشگران داخلی بررسی کند، پژوهش حاضر می‌تواند ضمن نوآوری، خلأ علمی موجود را پر کرده و ارزش افزوده علمی و عملیاتی داشته باشد.

روش‌شناسی پژوهش

ماهیت این پژوهش کاربردی است و همچنین، این مطالعه در گام اول از روش تحلیل محتوای کیفی برای شناسایی موضوع و در گام دوم با کسب نظر افراد نمونه پستوانه یافته‌های مطالعه را فراهم می‌سازد.

در پرسش اول، برای شناسایی سنج‌های بررسی کیفیت داوری در نشریه‌های حسابداری و مالی، به دنبال پژوهش‌های نمازی و همکاران (۱۳۹۶) و کردستانی و رجب‌دری (۱۴۰۰) از تحلیل محتوا استفاده شد. در این زمینه، ابتدا آیین‌نامه و مقاله‌های مرتبط با موضوع پژوهش و کلیدواژه‌های داوری هم‌تا، داوری هم‌تراز، کیفیت ارزیابی، ارزیابی علمی، داوری مقاله، فرایند داوری، بازخورد در داوری هم‌تا و راهنمایی داوران با جستجو در وبگاه‌ها و

پایگاه‌های موتور جستجوگر گوگل، انسانی، جهاد دانشگاهی، سیویلیکا، ایران داک و نورمگز جمع‌آوری و ۲۴ سند و مقاله معتبر مرتبط با موضوع شناسایی شد (آیین نامه نشریات علمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۳۹۸؛ ابویی‌اردکان و میرزایی، ۱۳۸۹؛ ابراهیمی و فرج‌پهلوی، ۱۳۸۹؛ ابراهیم‌پور و همکاران، ۱۴۰۱؛ ارشاد، قاراخانی و میرزایی، ۱۳۸۴؛ اشرفی‌ریزی، ۱۳۹۸؛ اولیاء و شکیبیا، ۱۳۸۷؛ عطاران، سنگری و دهباشی، ۱۳۸۹؛ حسینی و همکاران، ۱۳۹۳؛ فتاحی، ۱۳۹۰؛ فدایی، ۱۳۹۰؛ فرامرزراملکی، ۱۳۸۹؛ هاشمی، ۱۳۹۰؛ مطلبی‌فرد و همکاران، ۱۳۹۲؛ میرزایی و همکاران، ۱۳۸۵؛ نوروزی‌چاکلی، ۱۳۹۹؛ پناهی و همکاران، ۱۴۰۰؛ رضاییان، ۱۳۸۶؛ رضاییان، ۱۳۸۹؛ شیخ‌شعاعی و حسینی، ۱۳۸۸؛ شیخی‌چمان و همکاران، ۱۴۰۱؛ سلیمی و صدر، ۱۳۹۸؛ تحریریان و صدری، ۱۳۹۲؛ زاهدی‌اصل، ۱۳۹۲). دلیل استفاده از این کلیدواژه‌ها نیز آن است که به گونه کلی موارد مرتبط با کیفیت داوری مقاله توسط داوران را پوشش می‌دهد. تمرکز پژوهش بر منابع داخلی به این دلیل صورت گرفته است که هدف استخراج مؤلفه‌ها متناسب با بافت فرهنگی، سازمانی و اجتماعی کشور بوده و بدین ترتیب قابلیت کاربرد عملی آن‌ها در شرایط واقعی تضمین شود. لازم به ذکر است که محتوای مورد بررسی از دید پژوهشگران به اشباع رسید. به این معنی که جمع‌آوری داده‌ها تا جایی ادامه یافت که داده‌های جدیدی حاصل نشده است. سپس، از رویکرد تحلیل محتوای کیفی برای اسناد تهیه شده، استفاده شد. در ادامه، ۲۷ مؤلفه از اسناد شناسایی و استخراج شد که این مؤلفه‌ها در چهار سازه اصلی (کیفیت داوری، زمان‌بندی انتشار، مدیریت فرایند انتشار و ارتباط و پاسخگویی) دسته‌بندی شد. برای نمونه مراحل اجرا شده در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱- نمونه‌ای از مراحل اجرا شده در تحلیل محتوای کیفی

گام	فرایند انجام شده	نمونه عینی از متون، کد و مقوله
۱- تعیین واحد تحلیل	پس از انتخاب اسناد، واحد تحلیل برای استخراج کدها، «جمله» یا «بند معنادار» در نظر گرفته شد.	مطالعه اسناد
۲- استخراج کدهای اولیه	متن اسناد چندین بار خوانده شد. کلمه‌ها و عبارت‌هایی که محتوای منحصر به فردی داشتند، با استفاده از روش کدگذاری باز و رویکرد استقرایی، به کدهای اولیه تبدیل شدند.	متن نمونه: تأخیر زیاد در اعلام نتیجه، دلسردی پژوهشگران را در پی دارد. کد اولیه: تأخیر در اعلام نتیجه، دلسردی پژوهشگر.
۳- تشکیل مقوله‌ها	کدهای اولیه مشابه و مرتبط، در کنار هم قرار گرفت و بر اساس مفهوم مشترک، تحت یک مقوله اصلی یا یک زیرمؤلفه سازمان‌دهی شد (کدگذاری محوری).	کدهای مشابه: تأخیر در اعلام نتیجه، طولانی شدن فرایند بررسی، عدم پایبندی به زمان بررسی اولیه. مقوله/زیرمؤلفه: زمان‌بندی انتشار.
۴- ایجاد مؤلفه‌های اصلی	مقوله‌های سطح پایین‌تر (زیرمؤلفه‌ها) که	مقوله‌های ادغام‌شده: زمان‌بندی انتشار،

دارای ارتباط مفهومی و نظری بودند، با شفافیت.

استفاده از کدگذاری انتخابی در یک مؤلفه/بعد اصلی: مدیریت فرایند انتشار.

مؤلفه/بعد اصلی (عامل) ادغام شدند.

برای اطمینان از قابلیت اعتماد و اعتبار نیز در راستای اعتبارپذیری، یافته‌های اولیه (کدها و مقوله‌ها) به چند نفر از خبرگان و پاسخ‌دهندگان (جامعه آماری خبرگان حوزه پژوهشی حسابداری و مالی) برای تأیید صحت و تطابق با درک آن‌ها از واقعیت ارائه شد. برای تأییدپذیری مستندات کامل فرایند (متن خام مصاحبه/اسناد، کدهای اولیه، یادداشت‌های پژوهشگر و مراحل تشکیل مقوله‌ها) برای امکان بازبینی توسط شخص ثالث حفظ شد. در راستای تکرارپذیری نیز مشورت و بحث منظم با متخصصان برای بررسی منطق و سازگاری فرایند کدگذاری و تحلیل صورت گرفت. همچنین، برای انتقال‌پذیری ارائه توصیف دقیق و کامل از بافت، شرایط، جامعه آماری (پژوهشگران و داوران حسابداری) و روش‌شناسی پژوهش صورت گرفت، تا خواننده بتواند درباره قابلیت تعمیم یافته‌ها به بافت خود قضاوت کند.

پس از انجام تحلیل محتوا و شناخت سازه‌ها و مؤلفه‌های آن‌ها، برای بررسی روایی محتوایی پرسش‌نامه تدوین شده از روش لاوشه (Lawshe, 1975) استفاده شد. جهت اطمینان از اینکه شاخص‌ها به بهترین نحو جهت اندازه‌گیری محتوا طراحی شده‌اند، از شاخص روایی محتوا استفاده می‌شود. برای این منظور با کسب نظر با کسب ۸ نفر از نظر خبرگان (۴ استادیار و ۴ دانشیار حسابداری) هر یک از سؤال‌های پژوهش با سه طیف «ضروری است»، «مفید است»، اما ضروری نیست» و «ضرورتی ندارد»، این موضوع بررسی شد. همچنین، از آن‌ها خواسته شد که اگر مورد دیگری را برای بررسی در نظر دارند، به موارد ذکر شده اضافه کنند.

در پرسش دوم با کسب نظر افرادی که دارای سابقه ارسال مقاله به نشریه و کسب نظر داوری در نشریه‌های پژوهشی داخلی در یک سال گذشته هستند، با رعایت محرمانگی و اخلاق پژوهش، اولویت ابعاد الگو در راستای شناسایی چالش‌ها بررسی شد. این معیار تضمین می‌کند که پاسخ‌دهندگان دارای دانش و تجربه عملی در مورد فرایند داوری و انتشار در نشریه‌های حسابداری و مالی هستند. همچنین، این افراد با فرایند داوری و انتشار و چالش‌های آن به طور مستقیم درگیر بوده‌اند و نظراتشان مبتنی بر تجربه واقعی است. برای رده‌بندی اهمیت هر یک از مؤلفه‌ها نیز از پرسش‌نامه طیف لیکرت و گزینه‌های «بسیار بااهمیت»، «بااهمیت»، «خستگی»، «بی‌اهمیت» و «بسیار بی‌اهمیت» استفاده شد و از پاسخگویان درخواست شد که میزان اهمیت هر عامل را در روند داوری نشریه‌ها تعیین کنند.

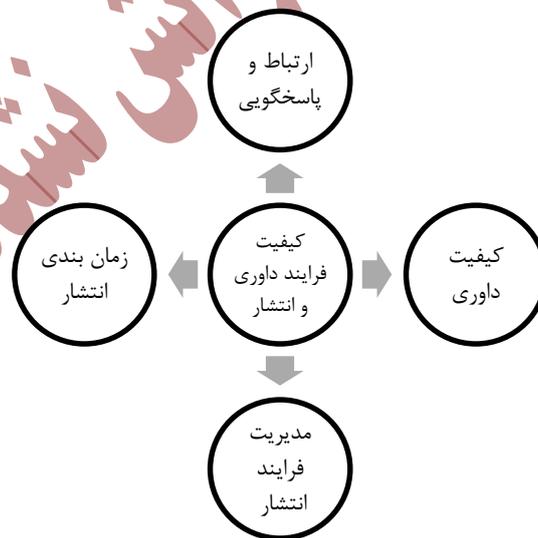
باتوجه به اینکه دسترسی به کل افراد ذکر شده با پراکندگی‌های مختلف، سخت و تا حدودی غیرممکن است و باتوجه به مقاله‌های داوری شده اما منتشر نشده، آمار رسمی از تعداد آن‌ها نیز وجود ندارد، تعداد جامعه آماری نامشخص فرض شد؛ بنابراین، برای محاسبه حجم نمونه در جامعه نامشخص حجم نمونه حدود ۱۷۰ نفر به دست می‌آید. جمع‌آوری اطلاعات مربوط به دو شیوه حضوری و مجازی از افراد موردنظر صورت گرفت. در شیوه حضوری با مراجعه به استادان

دانشگاه، دانشجویان و پژوهشگران در دسترس ۴۳ پرسش‌نامه تکمیل شد که همه آن‌ها قابل استفاده بود. در شیوه مجازی نیز پس از طراحی پرسش‌نامه در محیط فرم نگار گوگل^۱، دعوت‌نامه تکمیل و برای افراد ذکر شده ارسال و همچنین، از آن‌ها درخواست شد تا جهت پاسخگویی دقیق‌تر آن را به سایر پژوهشگران حسابداری ارسال نمایند که در این شیوه نیز پس از دو مرحله ارسال درخواست، ۱۴۲ پرسش‌نامه قابل استفاده دریافت و در مجموع تعداد ۱۸۵ پرسش‌نامه جمع‌آوری شد. لازم به اشاره است که اگرچه حجم نمونه ۱۷۰ نفر تعیین شد، اما تلاش‌های صورت گرفته برای دریافت پرسشنامه از طریق فضای مجازی، موجب شد تعداد پرسش‌نامه‌های قابل استفاده به ۱۸۵ مورد برسد. همچنین، ضریب آلفای کرونباخ در نرم‌افزار SPSS بررسی شد که ۰٫۸۴ بود و مورد قبول است. افزون بر آن، با تحلیل عاملی تأییدی مرحله دوم در نرم‌افزار Lisrel، اعتبار سازه‌ها بررسی شد. برای بررسی اولویت‌بندی داده‌ها نیز از «آزمون فریدمن» در نرم‌افزار SPSS استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

پاسخ به پرسش اول پژوهش: مؤلفه‌ها و ابعاد اصلی چالش‌های فرایند داوری و انتشار مقاله در نشریه‌های حسابداری و مالی کدام است؟

پس از تحلیل محتوای مقاله‌ها و سندهای ذکر شده، ۷۹ مفهوم شناسایی شد و پس از ادغام و حذف موارد مشابه، ۲۷ مورد باقی ماند که در ۴ سازه دسته‌بندی شد. شکل ۱ چالش‌های اصلی کیفیت داوری مقاله را نشان می‌دهد.

شکل ۱- چالش‌های اصلی کیفیت فرایند داوری و انتشار مقاله

در ادامه جدول ۲ اجزای الگوی نهایی پژوهش را نشان می‌دهد که پرسشنامه پژوهش نیز بر اساس آن تهیه شده است.

^۱ Google Forms

^۲ Friedman Test

جدول ۲- سؤال‌های ابعاد فرایند داوری و انتشار مقاله‌ها

کیفیت داوری	
۱	عدم‌پذیرش مقاله بدون ارائه دلیل یا ارائه دلایل غیرعلمی
۲	رد مقاله با دلیل‌های کلی و بدون اشاره به ایراد موردنظر (مانند روش پژوهش ایراد دارد، مبانی نظری ناقص است و...)
۳	عدم ارائه توضیحات یا فایل‌های داوری در زمان رد مقاله توسط داوران
۴	طولانی‌بودن زمان داوری و اعلام نتیجه نهایی
۵	تسلط ناکافی داور با مسئله و روش پژوهش
۶	ارائه اظهارنظرهای غیرتخصصی
۷	عدم رعایت احترام نویسندگان توسط داوران
۸	استفاده‌نکردن از حداقل ۲ داور در داوری مقاله
۹	عدم نمایش مراحل داوری به‌صورت فلوچارت در وبگاه نشریه
۱۰	رد مقاله به دلیل مشکل‌های ویرایشی بدون درخواست اصلاح در مرحله ارزیابی اولیه
مدیریت فرایند انتشار	
۱	تأخیر نا‌متعارف در بررسی اولیه مقاله
۲	دریافت هزینه‌های نامتعارف برای داوری و چاپ مقاله مغایر با مصوبه هزینه‌های نشریه‌های علمی
۳	امتناع از چاپ و عدم‌پذیرش مقاله پس از پذیرش نهایی
۴	درخواست اصلاحات (به‌جز اصلاحات ویرایشی) پس از پذیرش نهایی
۵	عدم ارائه گواهی پذیرش به درخواست نویسندگان پس از پذیرش نهایی
۶	تناقض در شیوه‌نامه نشریه و نظر سردبیر
۷	پاسخگو نبودن سردبیر به اعتراض پژوهشگران نسبت به داوری و موارد دیگر
۸	مشخص نبودن محورهای موردنظر در پذیرش مقاله
زمان‌بندی انتشار	
۱	تأخیر در انتشار مقاله پس از پذیرش
۲	عدم اعلام زمان تقریبی انتشار مقاله به نویسندگان پس از پذیرش
۳	درج نادرست تاریخ دریافت و پذیرش مقاله
۴	عدم انتشار به‌موقع نشریه
۵	تأخیر در انتشار منظم شماره‌های نشریه
۶	تغییر تاریخ انتشار پس از اعلام زمان نشر به پژوهشگر
ارتباط و پاسخگویی	
۱	عدم پاسخ به تلفن یا ایمیل‌ها توسط نشریه
۲	مشخص نبودن دبیر اجرایی نشریه برای برقراری ارتباط

۳ طراحی نامناسب سامانه نشریه برای اطلاع از آخرین وضعیت مقاله

۴ مشخص نبودن بودن زمان تقریبی فرایند بررسی و داوری مقاله

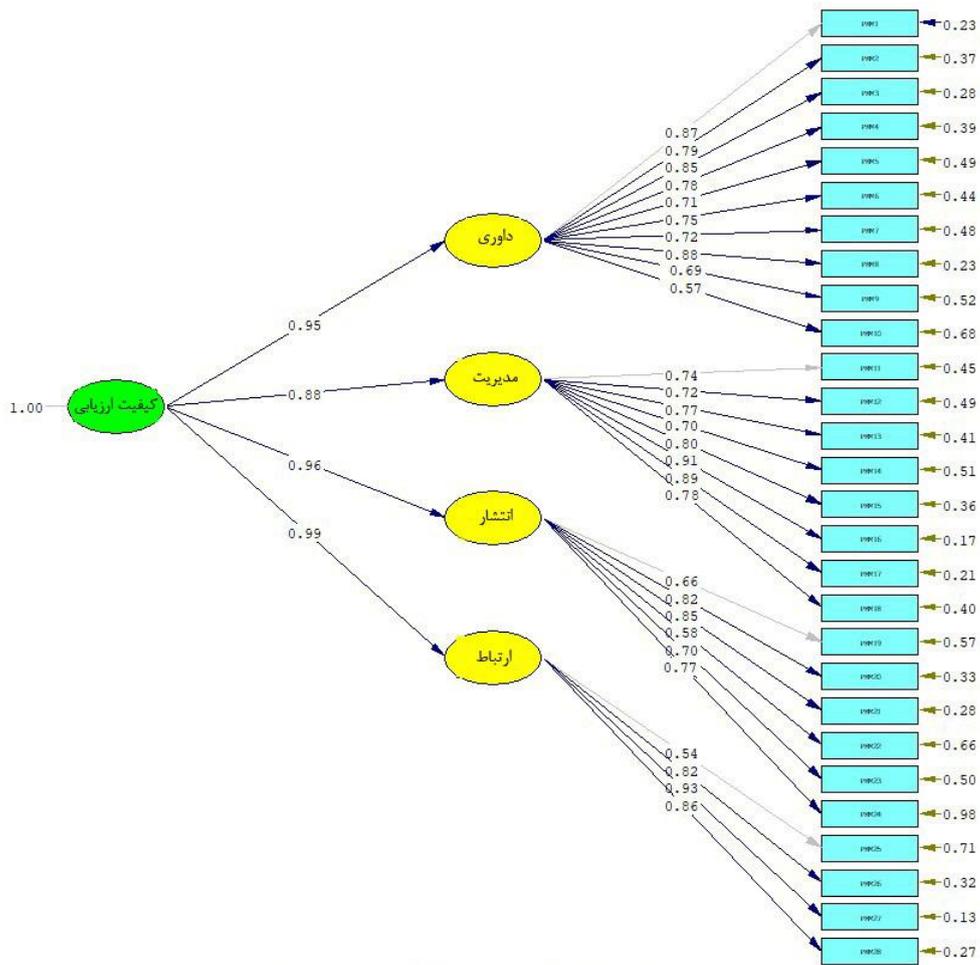
پاسخ به پرسش دوم پژوهش: اولویت‌بندی و جایگاه هر یک از سازه‌های چالش‌های فرایند داوری و انتشار از دیدگاه پژوهشگران چگونه است؟

یافته‌های پژوهش نشان داد از ۱۸۵ پاسخ دهنده ۶۹ نفر زن و ۱۱۶ نفر مرد بوده‌اند. میانگین سن آن‌ها نیز ۴۰٫۲۴ بوده است. از میان پاسخ‌دهندگان ۹۹ نفر دکتری یا دانشجوی دکتری و ۸۶ نفر کارشناسی‌ارشد یا دانشجوی کارشناسی‌ارشد بوده‌اند. جدول ۳ نیز اطلاعات پاسخ‌دهندگان را نشان می‌دهد.

جدول ۳- اطلاعات پاسخ‌دهندگان

مربی/مدرس مدعو	استادیار	دانشیار	استاد	دارای			دکتری یا دانشجوی دکتری	زن	مرد	دانشگاه خدمت یا تحصیل
				سابقه تدریس	جمع	کارشناسی‌ارشد یا دانشجوی				
۵	۱۵	۵	۳	۲۸	۶۵	۲۴	۴۱	۲۶	۳۹	دولتی
۱۴	۱۲	۴	۲	۳۲	۸۸	۳۰	۵۸	۴۲	۴۶	آزاد اسلامی
۲	۵	۲	۱	۱۰	۲۵	۲۵	-	۱۴	۱۱	غیرانتفاعی
۲	-	۲	-	۴	۷	۷	-	۴	۳	پیام‌نور
۲۳	۳۲	۱۳	۶	۷۴	۱۸۵	۸۶	۹۹	۶۹	۱۱۶	جمع

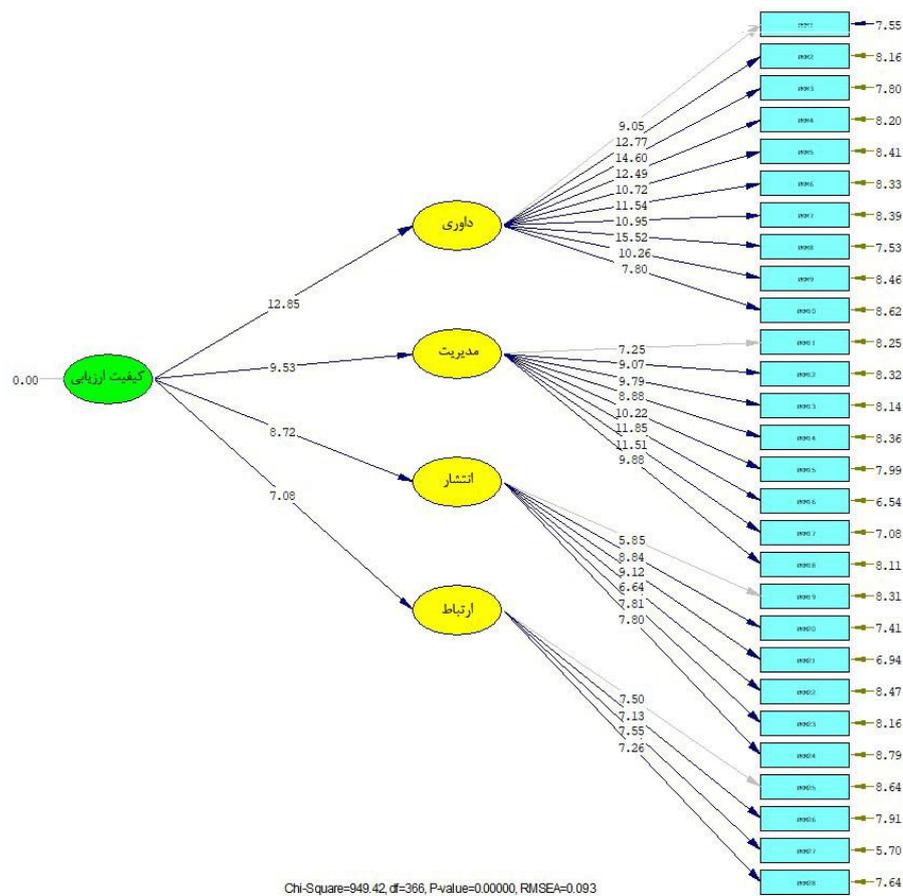
همچنین از پاسخ‌دهندگان ۷۴ نفر دارای تجربه و سابقه تدریس در دانشگاه‌ها بوده‌اند که از این میان، ۶ نفر استاد، ۱۳ دانشیار، ۳۲ نفر استادیار و ۲۳ نفر مربی یا مدرس مدعو هستند. این اطلاعات نشان می‌دهد جامعه آماری این مطالعه از شرایط مناسبی برخوردار بوده و واجد شرایط است. در نتیجه یافته‌ها، تا آنجا که به ویژگی جامعه شناختی ارتباط پیدا می‌کند، دارای ویژگی کیفی لازم از جمله در زمینه روایی داخلی پژوهش نیز است. در ادامه نیز یافته‌های تحلیل عاملی الگوی پژوهش در شکل ۲ و ۳ ارائه شده است.

Chi-Square=949.42, df=366, Pvalue=0.00000, RMSEA=0.093

شکل ۲- بار عاملی استاندارد آزمون

یافته‌ها نشان می‌دهد بار عاملی در تمامی موارد مقداری بزرگ‌تر از ۰,۵ است که بیانگر همبستگی بین متغیرهای پنهان (ابعاد هر یک از سازه‌های اصلی) با متغیرهای قابل مشاهده، قابل قبول است. پس از اینکه همبستگی متغیرها شناسایی شد، آزمون معناداری صورت گرفت. شکل ۳ یافته‌های این بخش را نشان می‌دهد.

شکل ۳- آماره T-value آزمون

گام بعدی بررسی نیکویی برازش مدل است. «یکی از شاخص‌های عمومی برای تعیین عامل‌های آزاد در محاسبه شاخص‌های برازش شاخص کای دو بهنجار است که از تقسیم ساده کای دو بر درجه آزادی مدل محاسبه می‌شود. چنانچه این مقدار بین ۱ تا ۵ باشد، این شاخص مطلوب است» (قاسمی، ۱۳۸۹، ص. ۱۶۲). در این پژوهش کای دو بهنجار برابر با ۲,۵۹۴۰ و در نتیجه در سطح مطلوب است. همچنین شاخص RMSEA در بیشتر تحلیل‌های عاملی تأییدی و مدل‌های معادلات ساختاری به‌عنوان یک شاخص برازش اصلی استفاده می‌شود. در مدل حاضر این شاخص برابر با ۰,۰۹۳ است که وجود ارتباط هر بعد با سازه کلی را نشان می‌دهند. از آنجاکه هدف این بخش اولویت‌بندی ابعاد است، باید از آزمون فریدمن استفاده کرد. در ادامه جدول ۴، یافته‌های این بخش را نشان می‌دهد.

جدول ۴- یافته‌های آزمون فریدمن اولویت‌بندی سازه‌های پژوهش

رتبه	سازه	میانگین رتبه‌ای	کای دو	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	زمان‌بندی انتشار	۴,۰۰	۴۰۱,۸۵۳	۳	۰,۰۰۱
۲	مدیریت فرایند انتشار	۲,۶۲			

۳	کیفیت داوری	۱,۷۸
۴	ارتباط و پاسخگویی	۱,۶۰

یافته‌ها نشان داد که تفاوت میانگین رتبه‌ای ابعاد از نظر آماری معنادار است. اولویت‌بندی نهایی سازه‌ها بر اساس میانگین رتبه‌ای و از بالاترین به پایین‌ترین نیز به ترتیب شامل: زمان‌بندی انتشار، مدیریت فرایند انتشار، کیفیت داوری و ارتباط و پاسخگویی است.

بحث و نتیجه‌گیری

کیفیت داوری مقاله‌ها که به صورت عمده حاصل پژوهش‌های دانشگاهی یا ارتباط با صنعت است، از منظر انتشار یافته‌ها برای جامعه مهم است. به همین دلیل، هدف پژوهش حاضر ارزیابی کیفیت داوری مقاله‌های حسابداری در نشریه‌ها از دیدگاه پژوهشگران است. اجرای درست این فرایند از بعد تضمین کیفیت انتشار یافته‌های پژوهش برای ذی‌نفعان و جامعه اهمیت دارد که با وجود تلاش ارکان اداره‌کننده نشریه‌ها، نقدهایی بر این فرایند وارد است که از جمله آن‌ها می‌توان به عدم درک صحیح داوران از محدودیت زمانی برای نویسندگان به‌ویژه دانشجویان تحصیلات تکمیلی، سخت‌گیری بیش از حد، نگاه از بالا به پایین نسبت به تولید علمی سایرین و انتظار اعمال تمام نقطه‌نظرهای داوری اشاره کرد. این مسائل می‌تواند فرایند تولید علم را خدشه‌دار کند. داوری آثار علمی جزء ملزومات پژوهش‌های باکیفیت است که اغلب در دو مرحله پیش‌و پس از انتشار صورت می‌گیرد. مرحله پیش از انتشار که برای مقاله‌ها فرایندی طولانی، حساس و نیازمند دقت نظر علمی خاصی از سوی برنامه‌ریزان نشریه و داوران است، به‌صورت مستقیم به افزایش کیفیت مقاله منجر خواهد شد.

در نتیجه برای پاسخ به سؤال پژوهش، در دو پرسش موضوع بررسی شد. در پرسش اول با تحلیل محتوای کیفی منابع و کسب نظر خبرگان، الگوی پژوهش در چهار سازه مدیریت فرایند انتشار، کیفیت داوری، زمان‌بندی انتشار و ارتباط و پاسخگویی تهیه شد. سپس با تحلیل عاملی تأییدی مرحله دوم ارتباط عوامل تأیید و اولویت‌بندی سازه‌ها بر اساس میانگین رتبه‌ای و از بالاترین به پایین‌ترین بر اساس آزمون فریدمن نیز به ترتیب شامل: زمان‌بندی انتشار، مدیریت فرایند انتشار، کیفیت داوری و ارتباط و پاسخگویی است که نشان‌دهنده ترتیب شدت شیوع چالش در هر سازه است.

بر اساس یافته‌ها مهم‌ترین چالش نشریه‌های حسابداری در بررسی مقاله‌های ارسالی از دیدگاه پاسخ‌دهندگان در رتبه اول چالش‌های زمان‌بندی انتشار قرار دارد که در این مورد بیشتر موارد نظارتی و قانونی به‌ویژه از سوی کمیسیون نشریات وزارت علوم و به چشم می‌خورد و باید از سوی برنامه‌ریزان کلان مورد دقت نظر قرار گیرد. همچنین، این موضوع می‌تواند ناشی از تعداد زیاد مقاله‌های پذیرش شده و در انتظار انتشار باشد که با افزایش حجم دانشجویان بی‌ارتباط نیست. این امر نشان‌دهنده آن است که منبع اصلی نارضایتی در فرایند داوری، نه لزوماً ماهیت کیفی بازخوردها، بلکه ناکارآمدی‌های عملیاتی و مدیریتی در سیستم است. اولویت‌بندی بالای چالش‌های مدیریتی (زمان‌بندی و مدیریت

فرایند) بر کیفیت داوری و ارتباط، یک تلویح نظری کلیدی را مطرح می‌سازد که مشکل نشر در این حوزه، یک مسئله‌سازمانی-اجرایی است و نیاز به بازنگری در سیاست‌های مدیریتی و اخلاقی نشریه‌ها دارد. تأخیرهای طولانی مدت در زمان‌بندی می‌تواند منجر به دلسردی پژوهشگران، کاهش انگیزه پژوهشی و همچنین افزایش ریسک سوگیری‌ها و انگیزه‌های غیرحرفه‌ای برای انتشار شتاب‌زده شود. در نتیجه، این پژوهش به طور واضحی بر ضرورت اولویت‌دهی به اصلاحات مدیریتی به‌ویژه در زمینه پایبندی به شفافیت و زمان‌بندی تأکید می‌کند تا اعتماد جامعه علمی به نهادهای نشر بازسازی شود.

در رتبه دوم اولویت‌بندی، چالش‌های مربوط به مدیریت فرایند انتشار قرار می‌گیرد. این بعد شامل موارد حیاتی مانند تناقض در شیوه‌نامه نشریه و نظر سردبیر و عدم پاسخگویی مناسب سردبیر و مدیرمسئول است. از منظر مدیریت و اخلاق حرفه‌ای، این نتایج نشان‌دهنده لزوم بازنگری در ساختار سازمانی نشریه‌ها است، زیرا ضعف در مدیریت کلان به ایجاد فضای ابهام و بی‌طرفی نسبی منجر می‌شود؛ بنابراین، لازم است با ایجاد رویه‌های یکسان و شفاف اخلاقی و تضمین نگاه بی‌طرفانه و قانونی در اجرای شیوه‌نامه‌ها، نقش واقعی تمامی اداره‌کنندگان نشریه ایفا شده و مشکلات این حوزه به طور سیستماتیک مرتفع گردد. این یافته، پس از حل چالش‌های زمانی (رتبه اول)، بر اهمیت مدیریت ساختاریافته و مسئولیت‌پذیر در تضمین سلامت فرایند نشر علمی تأکید می‌کند.

در جایگاه سوم اولویت‌بندی، چالش‌های مربوط به کیفیت داوری قرار دارد. هرچند این بعد پس از موانع مدیریتی (زمان‌بندی و مدیریت فرایند) قرار گرفته است، اما چالش‌هایی نظیر ارائه دلایل غیرعلمی برای عدم‌پذیرش مقاله و استفاده نکردن از داوران کافی، مستقیماً اعتبار علمی و اعتمادپذیری نشریه‌ها را به خطر می‌اندازد. این نتایج تأکید می‌کند که سردبیران باید توجه ویژه‌ای به آموزش و ترویج اخلاق داوری در میان داوران داشته باشند تا از اعمال سلیقه شخصی و ارائه بازخوردهای غیرسازنده جلوگیری شود. افزون بر این، داوری همتا و کسب نظر متخصصان حوزه‌های میان‌رشته‌ای، موضوع مهمی است که برای تضمین صحت علمی و غنای محتوایی مقاله باید مورد توجه قرار گیرد و به بهبود کیفیت فرایند داوری کمک کند.

در نهایت، بعد ارتباط و پاسخگویی در جایگاه چهارم اولویت‌بندی قرار می‌گیرد. این جایگاه نشان‌دهنده آن است که هرچند ضعف در پاسخگویی هنوز یک چالش محسوب می‌شود، اما نسبت به مشکل‌های حاد مدیریتی مانند زمان‌بندی، کمترین تأثیر را بر نارضایتی عمومی پژوهشگران دارد. چالش‌های این حوزه، به گونه عمده به مدیران داخلی نشریه مربوط می‌شود و ماهیت اجرایی و اداری دارد. با این حال، با توجه نقش سردبیر و مدیرمسئول در نظارت مستقیم بر عملکرد این مدیران داخلی و تضمین سرعت و دقت در تبادل اطلاعات با نویسندگان، برجسته است. تمرکز بر این بعد می‌تواند در مرحله نهایی به افزایش رضایت کلی و بهبود تصویرسازمانی مجله در جامعه علمی کمک کند.

یافته‌های اصلی این پژوهش که بیانگر توجه بیشتر به فرایند داوری و انتشار مقاله است، همسو با پژوهش‌هایی مانند مطلبی فرد و همکاران (۱۳۹۲)، اشرفی‌ریزی (۱۳۹۸)، ابراهیم‌پور و همکاران (۱۴۰۱)، نوروزی‌چاکلی (۱۴۰۳)، الویک (۱۹۹۸)، لیپورث و همکاران (Lipworth et al., 2011)، گلوچوسکی و همکاران (Glujovsky et al., 2015) و

اشرف و همکاران (Ashraf et al., 2024) است.

پیشنهادهای اجرایی پژوهش

با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر و ماهیت تخصصی نشریه‌های حسابداری و مالی، پیشنهادهای اجرایی زیر ارائه می‌شود:

- به منظور افزایش کارایی در فرایند داوری نشریه‌های حسابداری، علل ایجاد تأخیر در مراحل مختلف بررسی مقالات (از دریافت اولیه تا صدور رأی نهایی) به صورت نظام‌مند آسیب‌شناسی شده و بر اساس نتایج آن، بازطراحی فرایند داوری در نشریه‌های حسابداری و مالی صورت گیرد.
- برای تسریع در فرایند داوری و افزایش کارایی زمانی، سیاست‌های انگیزشی متناسب با شرایط نشریه‌های علمی حسابداری، از جمله اعطای گواهی معتبر داوری، معرفی داوران برتر در هر شماره، یا اعمال تخفیف در هزینه‌های انتشار برای داوران فعال و دارای حسن سابقه تدوین و اجرا شود.
- برای جلوگیری از اعمال سلیقه شخصی در فرایند داوری، دستورالعمل‌های شفاف، عینی و متناسب با ویژگی‌های پژوهش‌های حسابداری و مالی در خصوص معیارهای پذیرش، رد و رسیدگی به اعتراض‌ها تدوین و در اختیار داوران و نویسندگان قرار گیرد.
- بانک اطلاعاتی جامعی از داوران متخصص بر اساس گرایش‌های دقیق حسابداری (مانند حسابداری مالی، حسابداری مدیریت، حسابداری، مالی رفتاری و استانداردهای گزارشگری مالی) ایجاد و به‌روزرسانی شود تا مقالات به داورانی ارجاع گردد که از دانش تخصصی و تجربه حرفه‌ای مرتبط برخوردار باشند.
- سامانه ارزیابی مقاله‌های علمی به گونه‌ای بهبود یابد که اصلاحات مورد نظر داوران به تفکیک بخش‌های مختلف به صورت جداگانه بیان شود.
- با بازنگری و به‌روزرسانی سامانه‌های نرم‌افزاری مدیریت مقاله، امکانات لازم برای تسهیل ارتباط میان نویسندگان، داوران و سردبیران فراهم شود تا سرعت تبادل اطلاعات افزایش یافته و شفافیت فرایند داوری ارتقا یابد.

پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی

با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش و ویژگی‌های خاص حوزه حسابداری و مالی، پیشنهادهای زیر برای پژوهش‌های آتی ارائه می‌شود:

- مسئولیت اجتماعی افراد صاحب‌نظر در یک رشته علمی مانند حسابداری، ایجاب می‌کند که افراد در فرایند داوری مشارکت لازم را داشته باشند و به بهبود کیفیت انتشار آثار علمی کمک کنند.

- در پژوهشی می‌توان علل تأخیر در فرایند داوری و انتشار آثار علمی را از دیدگاه سردبیران و ارکان راهبری نشریه شناسایی کرد. همچنین می‌توان تشکیل کارگروه‌های تخصصی برای تحلیل علل تأخیر بر اساس داده‌های سامانه نشریه‌ها را مدنظر قرار داد.
- در راستای کاهش اعمال سلیقه فردی در فرایند داوری، انجام پژوهشی با هدف تدوین یک چارچوب یا مدل استاندارد مدیریت فرایند داوری مبتنی بر اصول اخلاق حرفه‌ای و معیارهای تخصصی حسابداری و مالی پیشنهاد می‌شود؛ به گونه‌ای که داوران در ارزیابی مقالات به شاخص‌های مشخصی مانند استحکام روش‌های کمی و کیفی و میزان انطباق داده‌ها با واقعیت استناد نمایند.
- انجام مطالعه‌ای به منظور ارزیابی سطح شایستگی علمی و حرفه‌ای داوران فعال در نشریه‌های حسابداری و بررسی تأثیر آن بر کیفیت داوری مقالات و همچنین طراحی محتوای آموزشی هدفمند برای ارتقای توانمندی داوران این حوزه پیشنهاد می‌گردد.
- اجرای یک پژوهش مقایسه‌ای برای سنجش شدت و اولویت‌بندی چالش‌های فرایند داوری در نشریه‌های حسابداری و مالی در مقایسه با سایر رشته‌های علوم اجتماعی، به منظور شناسایی تفاوت‌ها و ویژگی‌های منحصر به فرد این حوزه، می‌تواند زمینه‌ساز ارائه الگوهای بهینه مدیریت داوری در نشریه‌های تخصصی حسابداری باشد.

تقدیر و تشکر

این مقاله بخشی از طرح پسادکتری مصوب در دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) در رشته حسابداری است.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که در خصوص انتشار این مقاله تضاد منافع وجود ندارد. علاوه بر این، موضوعات اخلاقی از جمله سرقت ادبی، رضایت آگاهانه، سوءرفتار، جعل داده‌ها، انتشار و ارسال مجدد و مکرر و همچنین، سیاست در قبال استفاده از هوش مصنوعی از سوی نویسندگان رعایت شده است.

فهرست منابع

- آذر، ع. و مؤمنی، م. (۱۳۸۳). *آمار و کاربرد آن در مدیریت*. سمت. <https://samta.amt.ac.ir/product/13271>
- ابراهیم‌پور، ز.، ثناگو، الف. و جویباری، ل. (۱۴۰۱). نگاهی متفاوت به داوری مقالات توسط همتایان. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، ۲۲(۱)، ۱۵۴-۱۵۵. <http://ijme.mui.ac.ir/article-1-5484-fa.html>
- ابراهیمی، س. و فرج‌پهلوی، ع. (۱۳۸۹). رویکردی سایبرنتیکی به سیستم داوری مقالات در مجلات علمی. *مطالعات کتابداری و سازمان‌دهی اطلاعات*، ۲۱(۲)، ۱۸۶-۱۹۸. https://nastinfo.nlai.ir/article_226.html
- ابویی‌اردکان، م. و میرزایی، الف. (۱۳۸۹). داوران و اخلاق داوری در مجله‌های علمی ایران. *اخلاق در علوم و فناوری*، ۵(۲-۱)،

۳۶-۴۷. <https://sid.ir/paper/122640/fa>

ار شاد، ف.، قاراخانی، م.، و میرزایی، الف. (۱۳۸۴). تحلیل اسناد داوری مقاله‌های مجله جامعه شنا سی ایران. مجله جامعه شنا سی ایران، ۴(۳)، ۳۳-۳۳. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.17351901.1384.6.4.2.2>

اشرفی‌ریزی، ح. (۱۳۹۸). شناسایی شیوه‌های ارزشیابی و بهبود عملکرد داوران مجلات علمی- پژوهشی حوزه سلامت. مدیریت اطلاعات سلامت، ۱۶(۳)، ۱۲۹-۱۳۵. <https://doi.org/10.22122/him.v16i3.3879>

امان‌اللهی، ع.، ساریخانی، ل.، آژنده، الف.، و شکرانه، ف. (۱۳۹۳). معیارهای عینی و ذهنی داوران در داوری مقالات چاپ و یا رد شده مجله مدیریت سلامت: سال‌های ۹۰-۹۲. فصلنامه مدیریت سلامت، ۱۷(۵۷)، ۲۶-۴۵. <http://jha.iums.ac.ir/article-1-1552-fa.html>

اولیا، م.، و شکیبیا، م. (۱۳۸۷). چگونه مقالات پژوهشی را به روش علمی و سیستماتیک داوری کنیم؟ مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، ۱۶(۲)، ۸-۳. <https://jssu.ssu.ac.ir/article-1-656-fa.pdf>

آیین‌نامه نشریات علمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. (۱۳۹۸). وزارت علوم، تحقیقات و فناوری. <https://qavanin.ir/Law/TreeText/?IDS=6126042610598139843>

پاک‌نهاد س.، جوکار ع.، میرزایی، م.، ستوده، ه.، و فخر احمد، م. (۱۳۹۸). خودکار سازی پیه‌شنهاد داور برای دست‌نوشته‌ها: مرور نظام‌مند متون پژوهشی. تحقیقات / اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۲۵(۳)، ۴۸۲-۴۵۷. <https://oldpublij.ir/article-1-2122-fa.html>

پناهی، س.، فخارپور، س.، و صدقی، ش. (۱۴۰۰). دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی البرز در خصوص داوری باز مقالات مجلات. پی‌اورد سلامت، ۱۵(۶)، ۵۱۹-۵۲۸. <https://payavard.tums.ac.ir/article-1-7144-fa.html>

تحریریان، م.، و صدری، الف. (۱۳۹۲). نقدهای داوران هم‌تا به مقالات پژوهشی ارائه‌شده توسط پژوهشگران ایرانی. آموزش مهارت‌های زبان، ۵(۷۴)، ۱-۲۱. <https://10.22099/jtls.2013.1558>

جهانی، ع.، و صالحی، ک. (۱۴۰۳). مشکلات فرایند داوری در مجلات علمی وزارت علوم: علل و راهکارها. آموزش عالی ایران، ۱۶(۴)، ۶۸-۹۱. <https://ihej.ir/article-1-2086-fa.html>

حسینی، م.، احمدی، س.، و حسینی‌ابره، م. (۱۳۹۳). یادگیری از هم‌تا: مزایا و معایب. همایش کشوری آموزش علوم پزشکی. پانزدهمین همایش کشوری آموزش علوم پزشکی. دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد. <https://www.sid.ir/files/server/sf/7031393h15545.pdf>

حقیقت، ط.، و ملانظری، م. (۱۴۰۴). آثار به‌کارگیری استاندارد بین‌المللی گزار شگری مالی شماره (ابگم) ۱۷ (قراردادهای بیمه) بر اقلام صورت‌های مالی شرکت‌های بیمه در ایران. پژوهش‌نامه بیمه. ۱۴(۳)، ۲۲۳-۲۳۶. <https://doi:10.22056/ijir.2025.03.04>

دیانتی‌دیلمی، ز.، شاه‌قاسمی، م.، و فرجی، الف. (۱۴۰۳). ارزیابی کیفیت فرایند داوری مجلات علمی حسابداری ایران: از دیدگاه نویسندگان. بیست و دومین همایش ملی حسابداری ایران (حسابرسی و بازار سرمایه). <https://conf.sc.ac/fa/article.php?paperId=600488&cnfId=11998>

رحمانی، ع.، محمودخانی، م.، همایون، س.، و نیاکان، ل. (۱۴۰۱). بررسی استانداردها، رهنمودها و وضعیت انتشار گزار شگری پایداری در صنعت بیمه. پژوهش‌نامه بیمه، ۱۱(۲)، ۲۰۳-۲۳۷. <https://doi.org/10.22056/ijir.2022.02.07>

رضاییان، م. (۱۳۸۶). مرور هم‌تایان پس از چاپ مقاله. مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، ۶(۲۵)، ۲۱۷-۲۱۸.

<https://journal.rums.ac.ir/article-1-4216-fa.html>

رضایبایان، م. (۱۳۸۹). مروری بر مرور همتایان سردبیری. مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، ۹(۳۵)، ۱۲۵-۱۳۴.

<https://journal.rums.ac.ir/article-1-5346-fa.html>

رضوانی، ر. (۱۳۸۹). تحلیل محتوا. عیار پژوهش در علوم انسانی، ۳(۱)، ۱۳۷-۱۵۶.

<https://pajohesh.nashriyat.ir/node/30>

زاهدی‌اصل، ص. (۱۳۹۲). با مشکل مرور هم‌تا برای مجلات چه کنیم؟ مجله غدد درون‌ریز و متابولیسم ایران، ۱۵(۱)، ۱-۲.

<https://ijem.sbm.ac.ir/article-1-1550-fa.html>

سلیمی، ع. و صدر، م. (۱۳۹۸). نقش هم‌تزار خوانی Peer Review در ارتقاء کیفیت مقالات علمی. مجله علمی سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران، ۳۷(۲)، ۶۰-۶۱.

https://jmciri.ir/browse.php?a_id=2902&sid=1&slc_lang=fa

شیخ شعاعی، ف. و حسینی، م. (۱۳۸۸). ویژگی‌های ضروری برای نرم‌افزار مدیریت محتوا و داوری مجله‌های علمی. پژوهش‌نامه پردازش و مدیریت اطلاعات، ۲۵(۲)، ۲۸۹-۳۱۵.

https://jipm.irandoc.ac.ir/article_699014.html

شیخی‌چمان، م.، سنگل، س.، حموزاده، پ. و صوراسرافیل، الف. (۱۴۰۱). چرخه تولید شواهد علمی معتبر: نقش هم‌تزار خوانی و انگیزه داوران (نامه به سردبیر). پایش، ۲۱(۶)، ۶۳۷-۶۴۰.

<https://payeshjournal.ir/article-1-1969-fa.html>

صمدی، م.، سلگی، م. و ابراهیمی، الف. (۱۴۰۴). شناسایی و اولویت‌بندی شاخص‌های حسابرسی عملیاتی در حوزه بیمه. پژوهش‌نامه بیمه، ۱۴(۲)، ۱۱۹-۱۳۰.

<https://doi.org/10.22056/ijir.2025.02.03>

عطاران، م.، سنگری، ع. و دهباشی، الف. (۱۳۸۹). نگارش علمی در آموزش عالی: نگاهی به فرایند داوری مقالات علمی پژوهشی. نامه آموزش عالی، ۳(۹)، ۲۲-۹.

https://journal.sanjesh.org/article_29881.html

فتاحی، ر. (۱۳۹۰). یادداشت سردبیر - مجله‌های علمی پژوهشی و مسئله داوری مقاله‌ها. پژوهش‌نامه پردازش و مدیریت اطلاعات، ۲۷(۱)، ۳-۱.

https://jipm.irandoc.ac.ir/article_699100.html

فدایی، غ. (۱۳۹۰). سخن سردبیر: داوری در مجلات؛ بخشی از مدیریت نشر. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۱۷(۱)، ۱-۷.

<https://oldpublij.iranpl.ir/article-1-190-fa.html>

فرامرزق‌راملی، الف. (۱۳۸۹). اخلاق داوری علمی. راهبرد فرهنگ، ۳(۸-۹)، ۷-۱۹.

https://www.jsfc.ir/article_44084.html?lang=fa

کردستانی، غ. و رجب‌دردی، ح. (۱۴۰۰). الگوی عوامل مؤثر بر گزارش‌دهی داخلی تخلف‌های مالی با تأکید بر پدیده تماشاگری. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۸(۱)، ۱۳۵-۱۶۰.

https://acctgrev.ut.ac.ir/article_80781.html

مطلبی‌فرد، ع.، نوه‌ابراهیم، ع.، محبت، ه. و سادین، ع. (۱۳۹۲). آسیب‌شناسی و تدوین چارچوب داوری آثار علمی: یک رویکرد کیفی. دانش‌شناسی، ۶(۲۲)، ۷۳-۸۴.

<https://sanad.iau.ir/journal/qje/Article/517276?jid=517276>

میرزایی، الف.، ایوبی‌اردکان، م.، قاراخانی، م. و شیخ‌شعاعی، ف. (۱۳۸۵). هم‌تزار خوانی در مجلات علمی (مطالعه موردی مجله جامعه‌شناسی ایران). مجله جامعه‌شناسی ایران، ۷(۴)، ۱۴۷-۱۷۹.

http://www.jsi-isa.ir/article_25439.html

میرزایی‌بیرامی، ر.، رحمانی، ع.، نیاکان، ل. و مشایخ، ش. (۱۴۰۳). به‌کارگیری استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۹، ابزارهای مالی، در صنعت بیمه: چالش‌ها و راهکارها. پژوهش‌نامه بیمه، ۱۴(۱)، ۴۹-۶۶.

<https://doi.org/10.22056/ijir.2025.01.04>

نمازی، م.، رجب‌دردی، ح.، و روس‌تامیمندی، الف. (۱۳۹۶). بررسی تعداد و تحلیل محتوای مقاله‌های مرتبط با اخلاق حرفه‌ای حسابداری در ایران. *پیشرفت‌های حسابداری*، ۹(۱)، ۱۹۳-۲۲۶. https://jaa.shirazu.ac.ir/article_4214.html

نوروزی‌چاکلی، ع. (۱۳۹۹). سخن سردبیر: چالش داوری علمی و تأثیر آن بر ارتقاء کیفی نشریات و توسعه دانش. *پژوهش‌نامه علم‌سنجی*، ۶(۱۱)، ۱-۳. https://rsci.shahed.ac.ir/article_1240.html

نوروزی‌چاکلی، ع. (۱۴۰۳). سخن سردبیر: مدل داوری همتای باز پس از انتشار: یک فرصت یا چالش در پیش روی مجلات علمی؟ *پژوهش‌نامه علم‌سنجی*، ۱۰(۲)، ۱-۴. https://rsci.shahed.ac.ir/article_4582.html

هاشمی، ش. (۱۳۹۰). تحلیل محتوای اسناد داوری مقالات فصلنامه نوآوری‌های آموزشی. *نوآوری‌های آموزشی*، ۱۰(۴)، ۸۷-۱۰۴. https://noavaryedu.oerp.ir/article_78961.html

Abooi-Ardakan, M., & Mirzaei, S. A. (2010). Reviewers and review ethics in Iranian scientific journals. *Ethics in Science and Technology*, 5(1-2), 36-47. <https://sid.ir/paper/122640/fa> [in Persian].

Aczel, B., Barwich, A. S., Diekman, A. B., Fishbach, A., Goldstone, R. L., Gomez, P., Gunder- sen, O. E., von Hippel, P. T., Holcombe, A. O., Lewandowsky, S., Nozari, N., Pestilli, F., & Ioannidis, J. P. A. (2025). The present and future of peer review: Ideas, interventions, and evidence. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 122(5), e2401232121. <https://doi.org/10.1073/pnas.2401232121>

Aczel, B., Szaszi, B., & Holcombe, A. O. (2021). A billion-dollar donation: Estimating the cost of researchers' time spent on peer review. *Research Integrity and Peer Review*, 6(14). <https://doi.org/10.1186/s41073-021-00118-2>

Albers, C. A., Floyd, R. G., Fuhrmann, M. J., & Martinez, R. S. (2011). Publication criteria and recommended areas of improvement within school psychology journals as reported by editors, journal board members, and manuscript authors. *Journal of School Psychology*, 49(6), 669-689. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.jsp.2011.10.002>

Amanollahi, A., Sarikhani, L., Azhandeh, A., & Shekaraneh, F. (2014). Objective and subjective criteria in assessing the accepted or rejected manuscripts of journal of health administration.: 2011-2013. *Journal of Health Administration*, 17(57), 26-45. <http://jha.iuims.ac.ir/article-1-1552-fa.html> [in Persian].

American Psychological Association. (2001). *Publication manual of the American Psychological Association*. APA. <https://apastyle.apa.org/products/publication-manual-7th-edition>

Ashraf, S. F., Wilmschurst, T. D., Sithole, S. T., & Horner, C. (2024). External peer-review models in Australian accounting schools: Current status and perceived effectiveness. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 18(4), 3-21. <https://www.uowoajournals.org/aabfj/article/id/1504/>

- Ashrafi-Rizi, H. (2019). Identifying the methods to evaluate and improve reviewer's performance in health scientific journals. *Health Information Management*, 16(3), 129–135. <https://doi.org/10.22122/him.v16i3.3879> [in Persian].
- Attaran, M., Sangari, A. A., & Dehbashi, A. (2010). Scientific writing in higher education: Looking at the examination process of academic journals. *Higher Education Letter*, 3(9), 9–22. https://journal.sanjesh.org/article_29881.html [In Persian].
- August, D., & Muraskin, L. D. (1999). *Strengthening the standards: Recommendations for OERI peer review. Summary Report prepared for the National Educational Research Policy and Priorities Board*. U.S. Department of Education. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED429133.pdf>
- Azar, A., & Momeni, M. (2004). *Statistics and its Applications in Management* (3rd ed.). SAMT. <https://samta.amt.ac.ir/product/13271> [In Persian].
- Bailey, C. D., Hermanson, D., & Louwers, T. J. (2008). An examination of the peer review process in accounting. *Journal of Accounting Education*, 26, 55–72. <https://doi.org/10.1016/j.jaccedu.2008.04.001>
- Bordage, G. (2001). Reason reviewers reject and accept manuscripts: The strengths and weaknesses in medical education reports. *Academic Medicine*, 76, 889–896. <https://doi.org/10.1097/00001888-200109000-00010>
- Bunner, C., & Larson, E. L. (2012). Assessing the quality of the peer review process: Author and editorial board member perspectives. *American Journal of Infection Control*, 40(8), 701–704. <https://doi.org/10.1016/j.ajic.2012.05.012>
- Burnham, J. C. (1990). The evolution of editorial peer review. *Journal of the American Medical Association*, 263(10), 1323–1329. <https://doi:10.1001/jama.1990.03440100023003>
- Castelo-Baz, P., Leira-Feijoo, Y., Seoane-Romero, J. M., Varela-Centelles, P., & Seoane, J. (2015). Accessibility to editorial information in oral and maxillofacial surgery journals: The authors' point of view. *Journal of Cranio-Maxillofacial Surgery*, 43(7), 1078–1081. <https://doi.org/10.1016/j.jcms.2015.06.005>
- Colaianni, L. A. (1994). Peer review in journals indexed in Index Medicus. *Journal of the American Medical Association*, 272(2), 156–158. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC226300/>
- Diyanti-Deilami, Z., Shah-Qasemi, M., & Faraji, O. (2024). *Evaluation of the quality of the peerreview process of Iranian accounting journals: From the authors' perspective* [Conference presentation]. 22nd National Accounting Conference of Iran (Auditing and Capital Market). <https://conf.sc.ac/fa/article.php?paperId=600488&cnfld=11998> [In Persian].

- Ebrahimi, S., & Farajpahlou, A. (2010). A cybernetic approach to the procedures of peer-reviewing in Scholarly journals. *Librarianship and Information Organization Studies*, 21(2), 186–198. https://nastinfo.nlai.ir/article_226.html [In Persian].
- Ebrahimpour, Z., Sanagoo, A., & Jouybari, L. (2022). A different look at peer-reviewing of articles. *Iranian Journal of Medical Education*, 22(1), 154–155. <http://ijme.mui.ac.ir/article-1-5484-fa.html> [in Persian].
- Eisenhart, M. (2002). The paradox of peer review: Admitting too much or allowing too little? *Research in Science Education*, 32, 241–255. <https://link.springer.com/article/10.1023/A:1016082229411>
- Elvik, R. (1998). Are road safety evaluation studies published in peer reviewed journals more valid than similar studies not published in peer reviewed journals? *Accident Analysis and Prevention*, 30 (1), 118–130. [https://doi.org/10.1016/s0001-4575\(97\)00068-7](https://doi.org/10.1016/s0001-4575(97)00068-7)
- Ershad, F., Qarakhani, M., & Mirzaei, S. A. (2005). Content analysis of peer review documents of the Iranian Journal of Sociology. *Iranian Journal of Sociology*, 6(4), 3–33. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.17351901.1384.6.4.2.2> [in Persian].
- Fadaei, Gh. (2011). Editorial: Peer review in journals; Part of publication management. *Research on Information Science and Public Libraries*, 17 (1), 1–7. <https://oldpubliij.iranpl.ir/article-1-190-fa.html> [in Persian].
- Faramarzi-Qaramaleki, A. (2010). Ethics of scientific refereeing: An islamic approach. *Strategy for Culture*, 3(8–9), 7–19. https://www.jsfc.ir/article_44084.html?lang=fa [in Persian].
- Fattahi, S. R. (2011). Editorial note: Scientific journals and peer review. *Iranian Journal of Information Processing and Management*, 27(1), 1–3. https://jipm.irandoc.ac.ir/article_699100.html [in Persian].
- Ford, E. (2013). Defining and characterizing open peer review: A review of the literature. *Journal of Scholarly Publishing*, 44 (4): 311–326. https://pdxscholar.library.pdx.edu/ulib_fac/1/
- Glujovsky, D., Boggino, C., Riestra, B., Coscia, A., Sueldo, C. E., & Ciapponi, A. (2015). Quality of reporting in infertility journals. *Fertil Steril*, 103(1), 236–241. <https://doi.org/10.1016/j.fertnstert.2014.10.024>
- Haghighat, T., & Molanazari, M. (2025). Effects of implementing international financial reporting (IFRS) standard No. 17 on financial statements items of insurance companies in Iran. *Iranian Journal of Insurance Research*, 14(3), 223–236. <https://doi.org/10.22056/ijir.2025.03.04> [in Persian].
- Hashemi, Sh. (2011). Content analysis of review documents in the *Educational Innovations Quarterly*. *Journal of Educational Innovations*, 10(4), 87–104. https://noavaryedu.oerp.ir/article_78961.html [in Persian].

- Hernon, P., & Schwartz, C. (2003). Peer review. *Library & Information Science Research*, 25(4), 359–361. https://jipm.irandoc.ac.ir/article/699196_cebc948077de2d6a1945b057e6d2350b.pdf
- Horbach, S. P. J. M., & Halffman, W. (2018). The changing forms and expectations of peer review. *Research Integrity and Peer Review*, 3(8). <https://doi.org/10.1186/s41073-018-0051-5>
- Hosseini, M. A., Ahmadi, S., & Hosseini-Abardeh, M. (2014). Peer learning: Advantages and disadvantages. *National Conference on Medical Education*. Shahid Sadoughi University of Medical Sciences, Yazd. <https://www.sid.ir/files/server/sf/7031393h15545.pdf> [in Persian].
- Hunter J (2012) Post-publication peer review: opening up scientific conversation. *Frontiers in Computational Neuroscience*, 6:63. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22969719/>
- Jahani, A., & Salehi, K. (2025). Identifying peer review problems in journals of Iranian ministry of science: Issues and solutions. *Iranian Higher Education*, 16 (4): 68-91. <https://ihej.ir/article-1-2086-fa.html> [in Persian].
- Kordestani, Gh., & Rajabdorri, H. (2021). The pattern of factors affecting the whistle-blowing with emphasis on the bystander effect. *Accounting and Auditing Review*, 28(1), 135–160. https://acctgrev.ut.ac.ir/article_80781.html [in Persian].
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel Psychology*, 28, 563–575. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1744-6570.1975.tb01393.x>
- Lipworth, W. L., Kerridge, I. H., Carter, S. M., & Little, M. (2011). Journal peer review in context: A qualitative study of the social and subjective dimensions of manuscript review in biomedical publishing. *Social Science & Medicine*, 72(7), 1056–1063. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2011.02.002>
- Motallebifard, A., Nowhebrahim, A., Mohabbat, H., & Sadin, A. (2013). Diagnosis and scientific framework development of peer review: A qualitative approach. *Journal of Knowledge Studies*, 6(22), 73–84. <https://sanad.iau.ir/journal/qje/Article/517276?jid=517276> [in Persian].
- Ministry of Science, Research, and Technology. (2019). *Guidelines for evaluation and ranking of scientific journals*. Tehran: Ministry of Science. <https://qavanin.ir/Law/TreeText/?IDS=6126042610598139843> [in Persian].
- Mirzaei Beirami, R., Rahmani, A., Niakan, L., & Mashayekh, S. (2024). Implementation of international financial reporting standard 9, financial instruments, in the insurance industry: challenges and solutions. *Iranian Journal of Insurance Research*, 14(1), 49-66. <https://doi.org/10.22056/ijir.2025.01.04> [in Persian].

- Mirzaei, S. A., Ayoubi-Ardakan, M., Qarakhani, M., & Sheikh-Shoaei, F. (2006). Peer review in scientific journals (Case study: Iranian Journal of Sociology). *Iranian Journal of Sociology*, 7(4), 147–179. http://www.jsi-isa.ir/article_25439.html [in Persian].
- Molassiotis, A., & Richardson, A. (2004). The peer review process in an academic journal. *European Journal of Oncology Nursing*, 8, 359–362. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ejon.2003.11.005>
- Namazi, M., Rajabdorri, H., & Roustamimandi, A. (2017). Investigation of the frequency and content analysis of the articles relating to accounting professional ethics in Iran. *Journal of Accounting Advances*, 9(1), 193–226. https://jaa.shirazu.ac.ir/article_4214.html [in Persian].
- Nightingale, J. M., & Marshall, G. (2013). Reprint of Citation analysis as a measure of article quality, journal influence and individual researcher performance. *Nurse Education in Practice*, 13(5), 429–436. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2013.02.005>
- Noroozi Chakoli, A. (2020). Note from the editor-in-chief: The challenge of scientific peer-review and its impact on the qualitative promotion of publications and knowledge development. *Scientometrics Research Journal*, 6(11), 1–3. https://rsci.shahed.ac.ir/article_1240.html [in Persian].
- Noroozi Chakoli, A. (2024). Note from the editor-in-chief: Post-publication open peer review model: An opportunity or a challenge for scientific journals? *Scientometrics Research Journal*, 10(2), 1–4. https://rsci.shahed.ac.ir/article_4582.html [in Persian].
- Olia, M. B., & Shakiba, M. (2008). How to systematically review research papers. *Scientific-Research Journal of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences*, 16(2), 3–8. <https://jssu.ssu.ac.ir/article-1-656-fa.pdf> [in Persian].
- Paknahad, S., Jowkar, A., Mirzabeigi, M., Sotudeh, H., & Fakhrahmad, M. (2019). Automating the assignment of the submitted manuscripts to reviewers: A systematic review of research texts. *Research on Information Science and Public Libraries*, 25 (3):457-482. <https://oldpubli.jiranpl.ir/article-1-2122-fa.html> [in Persian].
- Panahi, S., Fakharpour, S., & Sedghi, Sh. (2021). The viewpoints of alborz university of medical sciences' faculty members on open peer review of journal articles. *Payavard Salamat*, 15(6), 519–528. <https://payavard.tums.ac.ir/article-1-7144-fa.html> [in Persian].
- Primack, R. B., Maron, M., & Campos-Arceiz, A. (2017). Who are our reviewers and how do they review? The profile and work of Biological Conservation reviewers. *Biological Conservation*, 211, 177–182. [https://www.jclinepi.com/article/S0895-4356\(19\)30417-2/abstract](https://www.jclinepi.com/article/S0895-4356(19)30417-2/abstract)
- Rahmani, A., Mahmoudkhani, M., Homayoun, S., & Niakan, L. (2022). Review of the standards, guidelines and publishing status of sustainability reporting in the insurance industry. *Iranian Journal of Insurance Research*, 11(2), 203–237. <https://doi.org/10.22056/ijir.2022.02.07> [in Persian].

- Regehr, G., & Bordage, G. (2006). To blind or not to blind? What authors and reviewers prefer? *Medical Education*, 40, 832–839. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2929.2006.02539.x>
- Reinmann, G. (2015). Triple peer review – entwicklung eines neuen peer review-verfahrens im kontext der bildungswissenschaften. *Forschung. Politik – Strategie – Management*, 1+2, 27-36. https://gabi-reinmann.de/wp-content/uploads/2016/09/Fo-12-2015_Reinmann.pdf
- Rezaeian, M. (2007). Post-publication peer review. *Rafsanjan University of Medical Sciences Journal*, 6(25), 217–218. <https://journal.rums.ac.ir/article-1-4216-fa.html> [in Persian].
- Rezaeian, M. (2010). A review on the editorial peer review. *Rafsanjan University of Medical Sciences Journal*, 9(35), 125–134. <https://journal.rums.ac.ir/article-1-5346-fa.html> [in Persian].
- Rezvani, R. (2010). Content analysis. *Research Methodology in the Human Sciences*, 3, 137–156. <https://pajohesh.nashriyat.ir/node/30> [in Persian].
- Rowland, F. (2002). The peer-review process. *Learned Publishing*, 15(4), 247–258. <https://doi.org/10.1087/095315102760319206>
- Salimi, A., & Sadr, M. (2019). The role of peer review in improving the quality of scientific articles. *Journal of Medical Council of Iran*, 37(2), 60–61. https://jmci.ir/browse.php?a_id=2902&sid=1&slc_lang=fa [in Persian].
- Samadi, M., Solgi, M., & Ebrahimi, A. (2025). Identification and prioritization of operational audit indicators in the field of insurance. *Iranian Journal of Insurance Research*, 14(2), 119-130. <https://doi.org/10.22056/ijir.2025.02.03> [in Persian].
- Seals, D. R., & Tanaka, H. (2000). Manuscript peer review: A helpful checklist for students and novice referees. *Advances in Physiology Education*, 23(1), 52–58. <https://doi.org/10.1152/advances.2000.23.1.s52>
- Sheikhi-Chaman, M. R., Sandgol, S., Hamouzadeh, P., & Soorasrafil, A. (2022). Process of providing scientific evidence: The role of peer review and the motivation of reviewers. (Letter to the Editor). *Payesh*, 21(6), 637–640. <https://payeshjournal.ir/article-1-1969-fa.html> [in Persian].
- Sheikh Shoaie, F., & Hussein, M. (2010). Essential features for a scholarly journal content management and peer review software. *Iranian Journal of Information Processing and Management*, 25(2), 289–315. https://jipm.irandoc.ac.ir/article_699014.html [in Persian].
- Squazzoni, F., Grimaldo, F., & Marušić, A. (2021). Publishing: Journals could share peer-review data. *Nature*, 578(7793), 512–513. <https://doi.org/10.1038/546352a>

- Tahririan, M. H., & Sadri, E. (2013). Peer reviewers' comments on research articles submitted by Iranian researchers. *Teaching English as a Second Language Quarterly*, 5(74), 1–21. [https:// 10.22099/jtls.2013.1558](https://10.22099/jtls.2013.1558) [in Persian].
- Trueger, N. S. (2018). Medical journals in the age of ubiquitous social media. *Journal of the American College of Radiology*, 15(1), 173–176. <https://doi.org/10.1016/j.jacr.2017.09.036>
- van Rooyen, S. (1998). A critical examination of the peer review process. *Learned Publishing*, 11(3), 185–191. <https://doi.org/10.1087/09531519850146355>
- van Rooyen, S. (2001). The evaluation of peer review quality. *Learned Publishing*, 14(2), 85–91. <https://doi.org/10.1087/095315101300059413>
- Weller, A. C. (2001). *Editorial peer review: Its strengths and weaknesses*. American Society for Information Science and Technology. <https://psycnet.apa.org/record/2001-00477-000>
- Williamson, A. (2003). What will happen to peer review? *Learned Publishing*, 16(1), 15–20. <https://doi.org/10.1087/095315103320995041>
- Zahedi Asl, S. (2013). What to do with peer review problems in journals? *Iranian Journal of Endocrinology and Metabolism*, 15(1), 1–2. <https://ijem.sbm.ac.ir/article-1-1550-fa.html> [in Persian].